

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Ožbej Marc

Mentor: izr. prof. dr. Andrej Lukšič

**ELEKTRONSKA DEMOKRACIJA V SLOVENIJI SKOZI SPLETNE
STRANI PARLAMENTARNIH POLITIČNIH STRANK IN ODZIVNOST
POSILANCEV NA ELEKTRONSKO POŠTO**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

Zahvala

Zahvaljujem se vsem, ki so na kakršenkoli način sodelovali na vseh dosedanjih stopnjah moje izobraževalne poti. Hvala staršem, Tini in vsem tistim, s katerimi smo skupaj preživeli zares izjemna in doživeta leta. Hvala profesorju dr. Andreju Lukšiču za vso pomoč in mentorstvo pri nastajanju diplomskega dela. Še posebej se zahvaljujem slovenski državi, ki mi je omogočila brezplačno izobraževanje in študij.

KAZALO VSEBINE

1.	UVOD	8
2.	METODOLOŠKA IZHODIŠČA.....	9
2.1.	Cilji diplomskega dela	9
2.2.	Metodologija dela.....	9
3.	ELEKTRONSKA DEMOKRACIJA.....	10
3.1.	Teorija elektronske demokracije in informacijsko–komunikacijska tehnologija (IKT)	10
3.2.	Orodja elektronske demokracije.....	13
3.2.1.	Informacijska orodja elektronske demokracije.....	13
3.2.2.	Komunikacijska orodja elektronske demokracije.....	17
3.2.3.	Odločevalna orodja elektronske demokracije.....	20
3.3.	Uporaba svetovnega spleta v Sloveniji.....	22
4.	PRIMERJAVA SPLETNIH STRANI SLOVENSКИH PARLAMENTARNIH POLITIČNIH STRANK.....	26
4.1.	Uvod.....	26
4.2.	Hipoteze	26
4.3.	Metodologija raziskave.....	26
4.4.	Analiza spletnih strani strank oktobra 2005.....	27
4.4.1.	Spletna stran Slovenske demokratske stranke www.sds.si	29
4.4.2.	Spletna stran Liberalne demokracije Slovenije www.lids.si	31
4.4.3.	Spletna stran Socialnih demokratov www.socialnidemokrati.si	33
4.4.4.	Spletna stran Nove Slovenije www.nsi.si	36
4.4.5.	Spletna stran Slovenske ljudske stranke www.sls.si	38
4.4.6.	Spletna stran Slovenske nacionalne stranke www.sns.si	40
4.4.7.	Spletna stran Demokratične stranke upokojencev www.desus.si	42
4.5.	Primerjava spletnih strani strank v državnem zboru Republike Slovenije februarja 2004 in oktobra 2005.	43
5.	ANALIZA ODZIVNOSTI SLOVENSКИH POSLANK IN POSLANCEV NA ELEKTRONSKO POŠTO IN NJIHOVO MNENJE O UVAJANJU ELEKTRONSKIH VOLITEV V SLOVENIJI.....	49
5.1.	Uvod.....	49
5.2.	Hipoteze	49

5.3.	Metodologija raziskave.....	49
5.4.	Analiza odzivnosti poslank in poslancev državnega zbora.....	50
5.4.1	Odzivnost poslank in poslancev skupno	52
5.4.2.	Odzivnost poslank in poslancev državnega zbora po strankah	53
5.5.	Časovna odzivnost.....	56
5.6.	Podpora uvajanju elektronskih volitev	57
5.6.1.	Podpora uvajanju elektronskih volitev skupno.....	59
5.6.2.	Podpora uvajanju elektronskih volitev v strankah.....	61
6.	ZAKLJUČEK.....	70
7.	VIRI IN LITERATURA.....	72
7.1.	Samostojne publikacije in članki.....	72
7.2.	Spletni viri.....	73
8.	PRILOGE	75

KAZALO SLIK, TABEL IN GRAFIKONOV

Tabele:

Tabela 1: Tipi orodij elektronske demokracije.....	13
Tabela 2: Orodja e - demokracije na spletnih straneh strank.....	14
Tabela 3: Delež gospodinjstev z dostopom do interneta – v %	22
Tabela 4: Demografske značilnost (ne)uporabnikov svetovnega spleta	23
Tabela 5: Analiza spletnih strani strank oktober 2005	28
Tabela 6: Primerjava spletnih strani strank v državnem zboru Republike Slovenije februarja 2004 in oktobra 2005.....	43
Tabela 7: Analiza odzivnosti poslank in poslancev - skupno	52
Tabela 8: Analiza odzivnosti poslank in poslancev državnega zbora po strankah....	53
Tabela 9: Časovna odzivnost	56
Tabela 10: Podpora uvajanju elektronskih volitev skupno	59
Tabela 11: Podpora LDS uvajanju elektronskih volitev.....	61
Tabela 12: Podpora SDSa uvajanju elektronskih volitev	62
Tabela 13: Podpora SDja uvajanju elektronskih volitev	63
Tabela 14: Podpora SLS uvajanju elektronskih volitev	64
Tabela 15: Podpora NSI uvajanju elektronskih volitev.....	65
Tabela 16: Podpora SMS uvajanju elektronskih volitev.....	66
Tabela 17: Podpora SNS uvajanju elektronskih volitev	67
Tabela 18: Podpora DESUS uvajanju elektronskih volitev	68

Slike:

Slika 1: Spletni dnevnik Janeza Potočnika	16
Slika 2: Državni portal Republike Slovenije namenjen e - demokraciji	21
Slika 3: Spletna stran RIS – raba interneta v Sloveniji.....	25
Slika 4: Spletna stran SDS	30
Slika 5: Spletne strani LDS.....	32
Slika 6: Spletne strani SD	35
Slika 7: Spletne strani NSI.....	37
Slika 8: Spletne strani SLS	39
Slika 9: Spletne strani SNS.....	41
Slika 10: Spletne strani DZ RS	51

Grafikoni:

Graf 1: Prejeti odgovori glede na datum pošiljanja elektronske pošte poslankam in poslancem državnega zbora.....	50
Graf 2: Analiza odzivnosti poslank in poslancev - skupno	52
Graf 3: Primerjava odzivnosti poslank in poslancev po strankah med februarjem 2004 in september / oktobrom 2005	55
Graf 4: Časovna odzivnost	57
Graf 5: Primerjava podpore uvajanju elektronskih volitev med februarjem 2004 in september / oktobrom 2005.....	60
Graf 6: Podpora uvajanju elektronskih volitev znotraj poslanskih skupin.....	69

SEZNAM KRATIC

IKT – Informacijsko – komunikacijska tehnologija

RIS – Raziskava internet v Sloveniji

SDS – Slovenska demokratska stranka

LDS – Liberalna demokracija Slovenije

SD - Socialni demokrati

NSI - Nova Slovenija

SLS - Slovenska ljudska stranka

SNS - Slovenska nacionalna stranka

DESUS – Demokratična stranka upokojencev

DZ RS – Državni zbor republike Slovenije

EUROSTAT – Evropski statistični urad

SDM – Slovenska demokratska mladina

MLD – Mladi liberalni demokrati

MF – Mladi Forum

MS – Mlada Slovenija

NG – Nova generacija

1. UVOD

»Ni problem v tem, kako 180 milijonov Aristotelov pripravimo, da vodijo demokracijo, temveč kako lahko organiziramo skupnost 180 milijonov navadnih ljudi, da ostane politični sistem občutljiv na njihove potrebe.« (Schattschneider v Franz, 2003: 37).

Prepričanje, da je eden od možnih odgovorov na zgoraj navedeni citat elektronska demokracija, me je vzpodbudilo k temu, da sem se tej temi posvetil v pričujoči diplomski nalogi. Elektronska demokracija je relativno nov politološki izziv in ponuja obilo teoretskih vprašanj. Odlikuje jo izjemna dinamičnost in neslutene možnosti razvoja demokracije. V okviru preučevanja elektronske demokracije sem se v diplomski nalogi omejil na spletne strani strank v Državnem zboru Republike Slovenije in merjenje odzivnosti poslank in poslancev na elektronsko pošto ter njihovo mnenje o uvajanju elektronskih volitev v Sloveniji.

V teoretskem delu diplomskega dela so opredeljeni nekateri pogledi na teorije elektronske demokracije. Razdelana so orodja elektronske demokracije in njihova uporaba v okviru raziskav v diplomskem delu.

Osrednji del diplomskega dela je empiričen. Raziskane so bile spletne strani političnih strank in odzivnost poslank in poslancev na elektronsko pošto. Predvideval sem, da spletne strani še ne vplivajo bistveno na politično voljo ljudi ter da je odzivnost poslank in poslancev na elektronsko pošto nizka. Izvedeni sta bili dve raziskavi, ena po metodologiji Pippe Norris, z drugo pa diplomsko delo skuša pripomoči k ustvarjanju novega metodološkega principa merjenja odzivnosti oblasti na primeru državnega zbora skozi e-anketo in elektronsko pošto kot orodji elektronske demokracije. Orodji e-ankete in elektronske pošte sta v raziskavi dopolnjeni z raziskavo povezano z elektronskimi volitvami kot enim od odločevalnih orodij elektronske demokracije. V okviru vprašanja v elektronski pošti diplomsko delo meri podporo uvajanju elektronskih volitev v DZ RS. Raziskava odzivnosti poslank in poslancev je vsebinsko gledano osebno delo in ni povzeto po nobenem viru.

Raziskava je bila izvedena dvakrat, prvič februarja 2004, drugič v septembru in oktobru 2005. Vmes se je zaradi volitev spremenila sestava državnega zbora. S ponovitvijo že izvedene raziskave pa sem želel prispevati k longitudinalnem spremljanju trendov na področju elektronske demokracije skozi njena orodja.

2. METODOLOŠKA IZHODIŠČA

2.1. Cilji diplomskega dela

Primarno je diplomsko delo podrejeno izvedbi dveh empiričnih raziskav v različnih časovnih obdobjih. Preučuje spletne strani političnih strank in odzivnost poslancev na elektronsko pošto v povezavi z merjenjem podpore uvajanju e-volitev v DZ RS.

V svoji teoretski osnovi je namen pokazati nekatera teoretska vprašanja povezana z razvojem elektronske demokracije, opredeliti stopnjo uporabe svetovnega spleta v Sloveniji in metodološko pokazati orodja elektronske demokracije, na podlagi katerih sta bili izvedeni empirični raziskavi.

Cilj diplomskega dela je na podlagi analize raziskav v preučevanem obdobju ugotoviti trende na področju elektronske demokracije v Sloveniji.

2.2. Metodologija dela

Pri pripravi na diplomsko delo sem najprej začel z zbiranjem virov in preučil več slovenskih in tujih virov s področja elektronske demokracije. Preučenih in interpretiranih je bilo več sekundarnih virov. Ključno za izvedbo obeh empiričnih raziskav je postavitve zelo jasnih metodoloških izhodišč (v obeh raziskavah popolnoma enakih), ki so postavljena zelo jasno in jih zato lahko tudi primerjamo skozi metodo primerjalnega raziskovanja. Metoda se je pokazala za zelo dobro, predvsem za preverjanje postavljenih hipotez in teorij, ter za ugotavljanje trendov na področju spletnih strani političnih strank in odzivnosti na elektronsko pošto ter stopnji podpore e-volitvam. Pri stopnji uporabe interneta je uporabljena analiza uradnih statistik oziroma analiza spletnih strani. Vprašanje v elektronskem sporočilu spada med e-ankete kot orodje elektronske demokracije, ki je natančneje razvita v nadaljnjem besedilu.

3. ELEKTRONSKA DEMOKRACIJA

3.1. Teorija elektronske demokracije in informacijsko–komunikacijska tehnologija (IKT)

Spletna stran e-uprave vsem državljanom republike Slovenije opiše elektronsko demokracijo na naslednji način: *Sodelovanje civilne družbe v procesu odločanja je bistvo demokratičnega vladanja. Sodobna tehnologija nam je omogočila t. i. e-demokracijo. Bistvo e-demokracije je v uporabi novih tehnologij, da bi okrepili in spodbudili demokratično in politično življenje prebivalstva. IKT, zlasti svetovni splet, ponuja nove kanale za komunikacijo med državljani, izvoljenimi poslanci in vlado, kar vse skupaj lahko prispeva k boljšemu sodelovanju državljanov v demokratičnem procesu. Gre za sodelovanje ljudi v procesu vladne politike, v procesu odločanja, zakonodajnega postopka, pri oblikovanju politike in političnih strank v drugih civilnih organizacijah. Svetovni splet ponuja sredstva ali orodja, s pomočjo katerih lahko državljani igramo osrednjo vlogo pri oblikovanju politike in vplivamo na sprejemanje odločitev, ki nam krojijo življenje (SPLETNI VIR 10, 26.5.2006).*

Teoretsko preučevanje elektronske demokracije in posledic, ki jih ima za razvoj demokracije, je eden najbolj sočnih politoloških izzivov današnjih dni. Neposredne implikacije, ki jih ima elektronska demokracija na obstoječi koncept predstavniške demokracije, je ena velikih priložnosti za vnovični premislek o razvoju demokracije. Predvsem o njenem bistvu, ki se skriva v čim bolj neposrednem predstavništvu ljudi nasproti oblasti. Elektronska demokracija skozi svetovni splet ponuja odlično priložnost za »prečiščenje« *rahlo iznakažene demokracije predstavniških monopolov.*

Med politologi ni enotnega mnenja o konceptu elektronske demokracije in informacijsko – komunikacijske tehnologije ter njihovem pomenu in vplivih na razvoj demokracije: *Elektronska demokratizacija označuje razumevanje IKT kot sredstvo za doseganje večje učinkovitosti in dostopnosti javnosti oziroma državljanov do uveljavljene forme predstavniške demokracije. Glavni zagovornik elektronske demokratizacije so politične stranke in državne (politične) institucije, zato so tudi njihove spletne strani udejanjanje ciljev elektronske demokratizacije. Največji potencial IKT, ki ga vidijo ti zagovorniki, je v izboljševanju predstavniške demokracije. Medtem ko večina nevladnih spletnih strani udejanja koncept elektronske demokracije, ki pomeni obliko neposredne demokracije z uporabo elektronskih*

medijev, npr. računalniških omrežij. Obstajata dva podkoncepta: prvi (neposredna demokracija) predvideva odpravo predstavniških inštitucij in političnih strank, do katere naj bi prišlo zaradi neposrednega dogovarjanja med državljani in vlado. Drugi (participativna demokracija) pa ne predvideva popolne odprave predstavništva. V tem primeru naj bi uveljavitev elektronske demokracije pomagala pri olajšanju prenosa političnih informacij in odziva nanje med političnimi predstavniki in državljani oziroma kritično javnostjo ter dvignila stopnjo legitimnosti odločitvam, politikam in programom. V obeh primerih je glavni cilj povečanje stopnje politične participacije (Becker v Lukšič A., 2003;12).

Izoblikovala sta se dva osnovna pogleda na pomen in razvoj elektronske demokracije. Prvi vidijo priložnost za vrnitev k prvinski – neposredni demokraciji, drugi pa gledajo nanjo kot na še en vzvod informacijske podpore obstoječemu sistemu predstavniške demokracije: *Razpravljanje o vplivu in posledicah IKT v socialnem in političnem življenju se je sprva odvijalo na ideološkem področju, ki se je izteklo v dveh razumevanjih IKT: kot tehnologija svobode ali kot tehnologija centraliziranega nadzora in registriranja. Na teh dveh razumevanjih sta zrasli tudi dve nasprotujoči si viziji: prva govori, da je napočil čas za novodobno atensko neposredno demokracijo, druga pa svari pred orvelowskim popolnim nadzorovanjem družbe. Razširjeno razmišljanje o demokraciji in IKT, ki se ne more izviti iz dualno izključujoče sheme med konceptom neposredne in/ali predstavniške demokracije je sicer nazorno in zelo uporabno v političnem diskurzu, za resnejši družboslovni pa je preveč poenostavljeno. Tako na primer zagovorniki neposredne demokracije favorizirajo e-volitve, e-referendum ipd. in prepričani so, da so z IKT končno dane možnosti za ponovno rojstvo atenske agore. Diametralno nasprotnega prepričanja pa so zagovorniki predstavniške demokracije in skeptiki »push – button democracy«, ki se bolj nagibajo uporabi IKT kot informacijsko podpornega sistema, idejo o neposredni demokraciji pa zavračajo kot nekaj nedopustnega in rušilnega (Lukšič A., 2003;12).*

Nova demokratična paradigma (Becker, 2000) se ponuja kot odgovor na vse bolj pojenjujočo vlogo in moč nacionalnih držav in politik v globalnem svetu. Je odgovor na vse manjšo legitimnost predstavniške oblasti povezane z vse manjšo volilno udeležbo in vse večjim nezanimanjem državljanov za aktivno državljanstvo: *Za zagovornike nove demokratične paradigme (Becker v Lukšič A, 2003;15) je predstavniška demokracija koncept političnega organiziranja industrijsko razvitih*

družb, ki temelji na razumevanju politike 18. in 19. stoletja. Zaradi kopičenja problemov na različnih ravneh – še posebej pa na ravni globalne družbe – je čedalje bolj očitno, da obstoječa institucionalna ureditev, zgrajena na tem konceptu demokracije in razumevanju politike, ni več kos, kar med drugim vodi v splošno legitimacijsko krizo politične ureditve. Zato Becker ugotavlja, da so nujne nove rešitve na institucionalni ravni političnega organiziranja, ki bodo omogočile reševanje nerazrešljivih problemov. Pri tem ugotavlja, da imamo danes na voljo najsodobnejšo IKT, katere umestitev v institucionalni prostor obstoječe predstavniške demokracije dovoljuje izkoriščanje le določenih dimenzij emancipatoričnih potencialov (on-line dostopnost do informacij in opravljanje storitev), medtem ko so druge neizkoriščene. Nova demokratična paradigma združuje nekatere različne, vendar medsebojno povezane sodobne teoretske in znanstvene izsledke in dosežke, ki so nastali v 20. stoletju z (1) evolucijo v teoriji participacije in neposredne demokracije ter (2) z revolucijo v elektronskih tehnologijah (IKT). Nova e-demokratična paradigma vsebuje naslednje ideje:

a.) idejo o manjši decentralizirani javni oblasti, ki omogoča lažje razvijanje skupnosti in medsebojnega dialoga

b.) idejo o sodelovanju pred spopadom v primeru distribucije redkih virov

c.) idejo o javni oblasti, ki ni več odločevalec oziroma rabsodnik, niti ne vsiljuje odločitev od zgoraj navzdol

d.) idejo o reševanju konfliktnih situacij, ki mora priti od spodaj navzgor, od državljanskih gibanj, ki cenijo različnost; osrednja vloga javne oblasti naj bi postala predstavljanje in pospeševanje »notranjega dialoga« med mnogimi »neodvisnimi« in soodvisnimi udeleženci v sporu ali problemu, ki išče in se odraža v deljenem javnem mnenju (Becker v Lukšič A., 2003; 15).

e.) idejo o konsekvencialni demokraciji, ki naj bi bila fleksibilnejša, odzivnejša in bolj usmerjena k dialogu (Lukšič A., 2003;15).

Dosedanji razvoj političnih sistemov v človeški zgodovini nas uči, da evolucija ponavadi prinese kompromise, posledično se mi zdijo besede Hague and Loaderja zelo primerna napoved razvoja nadaljnjih dogodkov: »Če bo izpopolnjena oblika digitalne demokracije nastala, lahko predvidevamo, da bo to po vsej verjetnosti hibrid med modeloma participativne in reprezentativne demokracije.« (Hague and Loader, 1999;3).

3.2. Orodja elektronske demokracije

V elektronski demokraciji lahko opredelimo tri osnovne tipe orodij elektronske demokracije: **informacijsko, komunikacijsko in odločevalno**, ki jih natančneje opredeljujejo različna orodja elektronske demokracije. Tipologija je povzeta po predavanjih dr. Andreja Lukšiča.

Tabela 1: Tipi orodij elektronske demokracije

Tipi orodij	Informacijska	Komunikacijska	Odločevalna
Orodja	<ul style="list-style-type: none"> • e–dostopnost informacij na spletnih straneh • blog	<ul style="list-style-type: none"> • e–posvetovanje • e-anketa • e-forum • e-peticija	<ul style="list-style-type: none"> • e-volitve • e-glasovanje • e-referendum

Vir: Lukšič A., Delakorda S., 2005, SPLETNI VIR 5, 20.5.2006

3.2.1. Informacijska orodja elektronske demokracije

Informacijska orodja elektronske demokracije omogočajo dostop do informacij, njihovo razpoložljivost in kvaliteto, kar ocenjuje prva raziskava spletnih strani političnih strank v pričujočem diplomskem delu.

E-dostop je prvo in najosnovnejše izmed e-orodij, ki omogočajo delovanje e-demokracije. To orodje se nanaša na uporabo interneta, torej elektronski dostop do uradnih dokumentov, zakonodaje in postopkov posameznih organov in drugih relevantnih javnih informacij. Cilj tega orodja je, da državljanom omogoči lažji dostop, pregled in nadzor nad rezultati delovanja in odločanja njihovih predstavnikov v različnih organih in institucijah na državni in lokalni ravni, oziroma do vseh javnih informacij, ki so online dostopne. E-dostop je strogo pasivno orodje; preprosto le oskrbuje informacije državljanom, katerih področje in vsebina sta določena s pravili, ki jih postavlja postavljalca spletne strani.

Na strani javne oblasti, ki določa pravila in vsebino spletnih strani, je vsa aktivnost, na strani državljana, ki je individualiziran, pa je aktivnost zreducirana na konzumiranje informacij na spletnih straneh. Katere informacije so na spletu, je odvisno od vsakega organa posebej. Sam organ določi, kaj bo vidno očem javnosti. Uporabnik, državljan, ki želi pridobiti informacije in zato pregleduje spletne strani, pa

nima nobenega vpliva na te informacije. Je torej le pasivni spremljevalec oziroma opazovalec informacij. (Povzeto po SPLETNI VIR 4, 21.5.2006)

V današnjem času je dostopnost in predvsem hitra dostopnost kvalitetne informacije ena od osnov na vseh področjih javne in zasebne sfere. Še veliko večji pomen pa imajo informacije na področju politike. Pippa Norris jasno opozarja: »V sodobni družbi je dostopnost do informacij kritična za kakovost odločanja tako s strani državljanov kot s strani politične elite.« (Norris, 2001: 2).

V spodnji tabeli je predstavljena ena prvih raziskav v Sloveniji o uporabi orodij e - demokracije na spletnih straneh političnih strank:

Tabela 2: Orodja e - demokracije na spletnih straneh strank

Št.	Enota analize	Elektronska orodja e-demokracije									Število e-orodij
		e-dostop	e-anкета	e-peticija	e-forum	e-konzultacija	e-volitve	e-refereandum	stran ni dostopna	stran ne obstaja	
1	DeSUS	X1	X1								2
2	LDS	X1	X1		X2						3
3	NSi	X1	X1		X2						3
4	SNS								X		
5	SLS	X1			X1						2
6	SDS	X1	X1								2
7	SMS	X1									1
8	ZLDS	X1	X1		X1						3
	Skupaj stranke	7	5	0	4	0	0	0	1		16

Vir: Baza podatkov Barbare Kvas in Rosane Vnuk oblikovana 18.11.2003, SPLETNI VIR 3, 25.5.2006

Spletne strani parlamentarnih političnih strank so eden prvih pokazateljev zavedanja političnih strank o pomenu nujenja kvalitetne informacije in velikemu pomenu vpliva čim širšega kroga ljudi na oblikovanje njihovih politik. Slovenija se

sramežljivo spogleduje predvsem z izzivom možnosti neposrednega vplivanja na oblikovanje politik stranke.

Slovenija torej ima nekatere prednosti in nekatere slabosti (Vintar, 2000;22).

Med prednostmi izstopajo:

a.) Slovenija je med razvitimi državami in se giblje med 20 in 30 mestom na svetu

b.) nove generacije so dobro izobražene in govorijo vsaj en svetovni jezik ter imajo znanje za uporabo sodobnih tehnologij.

Vendar pa je treba navesti tudi vsaj tri slabosti:

a.) razmeroma nizka stopnja izobraženosti v celotni družbi (odstotek više izobraženih v starostni skupini med 25 in 65. letom je dvakrat nižji kot v EU)

b.) srednja generacija politikov in mnenjskih voditeljev nima dovolj znanja v informatiki, da bi sledila trendom

c.) nizka stopnja financiranja izobraževanja v gospodarskem sektorju (Franz, 2003; 44).

Lahko postavimo trditev, da je svetovni splet dober način za odpiranje komunikacijskega kanala med političnimi strankami. To je povezano z vhodnimi procesi političnega sistema, odločanja in posledično tudi z izhodnimi rezultati. Pomembno je torej vprašanje, kako politične stranke v Sloveniji uporabljajo internet, da bi obogatile že obstoječo reprezentativno demokracijo. Prav tako je zanimivo vprašanje, ali odpirajo prostor za razpravo, posvetovanje in ali promovirajo, ali pa zgolj, kot pravi Pippa Norris, pridigajo že »spreobrnjenim« (preaching to the converted) in posredujejo le omejene informacije o svojih politični ciljih (Norris, 2001:1). Arena je na internetu enaka za vse, saj ima vsaka politična stranka za promocijo svojih političnih ciljev na voljo neomejen virtualni prostor (Franz, 2003;45).

Dosedanje raziskave poudarjajo predvsem informacijsko vrednost spletnih strani strank in ugotavljajo, da so ostala orodja elektronske demokracije zelo slabo izkoriščena: V Sloveniji politične stranke različno izkoriščajo možnosti informacijske komunikacijske tehnologije pri vzpostavljanju stikov s svojo volilno bazo. Tako imajo le nekatere svoje spletne strani in še te svoje člane in volilce v glavnem le informirajo. Le redke pa izkoriščajo tudi druge možnosti komuniciranja, ki jih ta tehnologija sama po sebi ponuja. Nedvomno bi lahko stranke svojo socializacijsko vlogo »elektronskega opismenjevanja« bolje opravljale, če bi/ko bodo začele uporabljati te tehnologije za intenzivnejšo komuniciranje s svojimi člani in volilnim telesom na sploh (Grad, Lukšič, Zagorc, SPLETNI VIR 3, 25.5.2006).

Spletni dnevnik (blogi)

Spletni dnevniki prispevajo h krepitvi politične participacije in širjenju prostora politične svobode na naslednje tri načine: 1. sporočanje, 2. nagovarjanje, 3. izobraževanje

Spletni dnevniki v kontekstu participativne e-demokracije širijo razumevanje rabe tega orodja preko koncepta predstavniške demokracije. Kljub temu, da državljani s tem niso nujno vpeti v institucionalizirani proces demokratičnega soodločanja, pa ga lahko pomembno sooblikujejo oz. se konstituirajo kot njegov relevanten akter. Posledica takšnega organiziranja je lahko sprememba razmerij političnih moči ter pravil in pogojev odločanja, nemalokrat pa tudi same vsebine, ki je korist in v interesu državljanov, ne pa nujno tudi kapitala in politike. (povzeto po SPLETNI VIR 4, 21.5.2006).

Slika 1: Spletni dnevnik Janeza Potočnika

The screenshot shows a web browser window displaying the 'Theme of the Week' page for Janez Potočnik on the European Commission website. The page layout includes a top navigation bar with 'European Commission > Commissioners > Janez Potočnik > Theme of the Week', a left sidebar with a 'PERSONAL' menu, a main content area with the 'Theme of the Week' title and a featured article, and a right sidebar with a calendar and search options. The featured article is titled 'Involving more women in science' and includes a photograph of a scientist in a laboratory setting.

PERSONAL

- Role of the Commissioner
- Career Profile
- Audio Visual CV
- My Team
- Theme of the Week

Science and Research

- Why European Research?
- Research in Action
- 7th Framework Programme
- Simplification
- Fun and Science
- Dossier
- Links

Press / News

- Agenda
- Press Releases
- Speeches
- Picture Gallery
- Media contact

Research DG

- Joint Research Centre

Home

Theme of the Week

latest entry

[Sunday May 14, 2006 - Category : General]

Involving more women in science

I'll be in Vienna again this week, for a conference on a topic that I consider to be of great importance to what we are trying to achieve at European level – women in science and technology. At present, although more than 50% of graduates in the sciences are women, they are very under-represented in research careers – 35% in government and higher education and a frankly appalling 18% in private industry. We cannot allow this situation to go on. Firstly if we see science as playing an important role in developing our society, then it has to reflect that society. Secondly, as we seek to develop our role as a knowledge economy, building well-being and

Sun	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Today

categories

- All
- General

search

- In Category - Search

links

Vir: SPLETNI VIR 11, 24.5.2006

3.2.2. Komunikacijska orodja elektronske demokracije

Komunikacijska orodja elektronske demokracije zajemajo elektronsko pošto, e-ankete, e-forume, e-posvetovanja. V diplomskem delu so uporabljena orodja elektronske pošte in e-ankete kot del komunikacijske funkcije elektronske demokracije. Deloma so ta orodja ocenjena pri analizi spletnih strani političnih strank. Pri analizi odzivnosti na elektronsko pošto pa tudi uporabljena v raziskavi.

London jasno opozarja na velik pomen, ki ga ima komunikacijska funkcija in orodja elektronske demokracije: »Komunikacijska funkcija služi posvetovanju oziroma deliberaciji. Posvetovanje oz. deliberacija je proces oblikovanja volje. Ključni element je, da posameznik ali skupina tehta med različnimi rešitvami, preden se odloči za katero od njih.« (London, 1995;40).

E-posvetovanje/e-anketa

Anketa je orodje, ki ga svet pozna že dolgo časa. To orodje omogoča državljanom, da izražajo svoja mnenja o javnih zadevah, ki so vnaprej opredeljena s strani javne oblasti. Cilj tega orodja je ugotoviti utrip javnega mnenja preko interneta. Pogosto ga uporabljajo mediji na svojih spletnih straneh, lahko pa se to orodje uporablja tudi na uradnih straneh javnih institucij. Če se uporablja to orodje na spletnih straneh institucij javne oblasti, potem preko tega orodja javna oblast predhodno preverja mnenja in možne reakcije prizadete javnosti na njene bodoče odločitve. Pri tem je aktivnost javnosti zavedena na individualno izjasnjevanje o neki javni zadevi, za katero so že vnaprej modelirani možni odgovori. (povzeto po SPLETNI VIR 4, 21.5.2006).

V raziskavi v diplomskem delu je e-anketa kot orodje elektronske demokracije uporabljeno v obratnem komunikacijskem toku. Gre za komunikacijo državljana s poslanci državnega zbora. Je pa uporabnost takega načina uporabe e-ankete bolj kot ne omejena v raziskovalne namene. Veliko zanimivejša in uporabnejša pa je uporaba elektronske pošte za neposredno komunikacijo med državljani in poslanci DZ RS.

E-peticija

To orodje omogoča državljanom, da iniciirajo peticijo po lastni presoji o neki javni zadevi, drugi pa so povabljeni, da jo s podpisom podprejo. Institucije javne oblasti lahko na spletnih straneh zagotovijo dostop do tega orodja, na državljanih pa

je, da ga izkoristijo. To orodje državljanom omogoča, glede na javno oblast, že večjo aktivno vlogo kot prejšnja orodja, saj so državljani kot iniciatorji samostojni pri določitvi in formulaciji javne zadeve kot tudi možnih rešitev. Še vedno pa je državljanom kot podpisnikom peticije omogočeno le individualno opredeljevanje za ali proti. (povzeto po SPLETNI VIR 4, 21.5.2006).

E-forum

To orodje državljanom dopušča medsebojno izmenjavo individualnih političnih in drugih stališč o določeni javni zadevi (odločitvi, programu, načrtih, politikah, normativnih aktih itd.) Cilj tega orodja je okrepiti proces oblikovanja državljanskih mnenj s pomočjo deliberativnega soočanja, ki se lahko odvija pred, po ali neodvisno od sprejemanja političnih odločitev. Institucije javne oblasti lahko na svojih spletnih straneh preko tega orodja zagotovijo možnost izmenjevanja mnenj in stališč zainteresiranih državljanov. Na strani državljanov pa je, da lahko iniciirajo teme razprav, znotraj tega orodja pa potem sodelujejo pri soočanju in oblikovanju možnih alternativ za rešitev javnega problema. Forumi se lahko organizirajo tudi za strokovno javnost. Za usmerjanje komunikacijskega procesa pa je priporočljivo, da ga vodi profesionalno usposobljen moderator, ki skrbi za uveljavljanje deliberativnih vrednot in načel razpravljanja. (povzeto po SPLETNI VIR 4, 21.5.2006).

E-posvetovanja

To orodje se uporablja za vključevanje različnih javnosti, ekspertov in/ali interesnih skupin, nevladnih organizacij in drugih javnih in političnih akterjev, ki imajo možnost komentiranja posameznih tem, o katerih se sprejemajo odločitve na določenih policy področjih. Cilj tega orodja je gojiti participativno/kooperativno kulturo z opogumljanjem splošne javnosti, interesnih skupin in ekspertov, da participirajo v odločevalskem procesu.

E-konzultacija je interaktivna tehnika, ki vključuje povratno komunikacijo med državljani in javno oblastjo ali med skupinami državljanov ali različnimi ravnmi javne oblasti, ki se uporablja pred sprejemanjem političnih odločitev. V tem orodju so državljani individualno ali pa organizirano vključeni v odločevalski proces, običajno na tistem področju, na katerem profesionalno delujejo ali se jih neposredno dotikajo. Pri tem orodju lahko govorimo že o visoki stopnji e-demokracije, saj državljani niso vključeni le v izražanje in agregiranje svojih mnenj, temveč so vključeni tudi v

odločevalski proces kot partner izvoljenim predstavnikom v institucijah javne oblasti.
(povzeto po SPLETNI VIR 4, 21.5.2006).

3.2.3. Odločevalna orodja elektronske demokracije

Odločevalna orodja elektronske demokracije so e-volitve, e-glasovanja in e-referendumi. V diplomskem delu se te funkcije dotikam predvsem skozi raziskavo o podpori uvajanju elektronskih volitev med poslanci in poslankami DZ RS.

E – volitve

E-volitve se vse večkrat znajdejo na dnevnem redu politikov. Slovenska vlada je naročila več raziskav, ki opredeljujejo možne poti za uvajanje elektronskih volitev. Študija Ustavno pravni in politološki vidiki uvajanja e-volitev v RS pravi: *Prednosti, ki jih prinaša elektronsko glasovanje za državljana – volilca, so pomembna novost in do neke mere zelo spremenijo proces izbire. Če je moral biti volilec praviloma pri papirni tehnologiji izbiranja fizično prisoten na določenem mestu (volišče), ob določenem času (volilni dan) – izjema je glasovanje po pošti, predčasno glasovanje, pa informacijsko komunikacijska tehnologija volilcu omogoča, da se udeleži volitev kljub temu, da se nahaja v določenem času (dan volitev) na drugem koncu Slovenije. Glede na dinamično mobilnost volilcev, na vrednote in način življenja, glede na različne življenjske (politične) stile in zahteve po vzpostavljanju enakih možnosti tudi za tiste, ki sicer imajo volilno pravico, je pa zaradi kakršnih koli drugih razlogov na papirni način ne morejo ali izjemno težko uveljavijo, je uvajanje možnosti elektronskega glasovanja dobrodošlo, ustreza pa tudi tistemu delu volilnega telesa, ki stalno živi in dela izven Slovenije (Grad, Lukšič, Zagorc, SPLETNI VIR 3, 25.5.2006).*

E-glasovanje

To orodje je namenjeno občanom kot volivcem, da lahko izbirajo tiste predstavnike javne oblasti ali uradnike, ki jih je treba izvoliti. To orodje vključuje tudi dodatne mehanizme za online registracijo volivcev in druge operacije, ki so potrebne za demokratično izvolitev predstavnikov. Cilj tega orodja je doseči večjo udeležbo občanov v volilnem procesu.

Zanimive so ugotovitve študije o uvajanju elektronskih volitev v Sloveniji: *Uvajanje elektronskega glasovanja - to so pokazale tudi izkušnje drugih držav - praviloma ne poveča volilne abstinence. Nasprotno. Volilna udeležba se zna nepričakovano dvigniti ob, za aktivno volilno telo »ne stresnem«, postopnem uvajanju in z ustrezno izobraževalno-promocijsko podporo predvsem zaradi prostorske fleksibilnosti in vključevanjem mladih abstinentov, ki jim je praviloma ta tehnologija*

poznana. Zato lahko uvajanje elektronskega glasovanja nadomesti institucionalni mehanizem obveznih volitev, s katerimi so razvite demokracije želele preprečiti trend upadanja volilne udeležbe (Grad, Lukšič, Zagorc, SPLETNI VIR 3, 25.5.2006).

E-referendum

To orodje državljanom omogoča, da lahko direktno participirajo v odločevalnem procesu in njihova večinska odločitev je obvezujoča za javno oblast. Cilj tega orodja je ponuditi državljanu možnost, da se izjasnijo o specifičnih javnih rešitvah, ki naj bi se sprejela.

Javna oblast lahko na svojih spletnih straneh zagotovi pogoje, da lahko občani neposredno odločajo o določeni zadevi javnega pomena. (povzeto po SPLETNI VIR 4, 21.5.2006).

Slika 2: Državni portal Republike Slovenije namenjen e - demokraciji

Vir: SPLETNI VIR 7, 24.5.2006

3.3. Uporaba svetovnega spleta v Sloveniji

Eno ključnih vprašanj pri implementaciji elektronske demokracije v Sloveniji je dostopnost svetovnega spleta med prebivalstvom. Dostopnost do svetovnega spleta v Sloveniji spremlja RIS (Raziskava interneta v Sloveniji) veliko pozornosti pa temu namenja tudi evropski statistični urad - EUROSTAT.

Tabela 3: Delež gospodinjstev z dostopom do interneta – v %

Država	dostop do interneta		širokopasovni dostop*	
	2004	2005	2004	2005
EU25	43	49	33	46
EU15	46	55	34	46
Nizozemska	65	78	48	69
Luksemburg	59	77	28	51
Švedska		73		55
Nemčija	60	62	30	38
Velika Britanija	56	60	28	52
Finska	51	54	42	67
Belgija		50		81
Slovenija	47	48	22	40
Avstrija	45	47	36	50
Latvija	15	42	37	30
Estonija	31	39	66	77
Italija	34	39		34
Ciper	53	32	4	14
Portugalska	26	31	47	63
Poljska	26	30	32	51
Slovaška	23	23	15	31
Grčija	17	22	1	3
Madžarska	14	22	41	49
Češka	19	19	23	27
Litva	12	16	32	73
Danska	69		52	
Španija	34		45	
Francija	34			
Irska	40		7	
Bolgarija	10		39	
Romunija	6		3	
Turčija	7		56	75
Islandija	81	84	56	75
Norveška	60		50	
Makedonija	11			

Vir: Eurostat, raziskava o IKT, pomlad 2004, 2005

Delež gospodinjstev z dostopom do svetovnega spleta v Sloveniji (48%) je v letu 2005 padel pod povprečje Evropske unije (49%). Rast deleža gospodinjstev z dostopom do interneta je zelo počasna. Pri podjetjih z dostopom do svetovnega spleta pa smo v samem evropskem vrhu, saj ima dostop do svetovnega spleta kar 96% slovenskih podjetij. Prehitevajo nas le Finska (98%) in Danska 97%. (Eurostat news release, 45/2006).

Tabela 4: Demografske značilnosti (ne)uporabnikov svetovnega spleta

Demografske značilnosti (ne)uporabnikov interneta; struktura po vrsticah (RIS, december 2004, n=2,362)

Ali vi osebno uporabljate internet... pri tem mislimo elektronsko pošto, www, ftp, WAP ali katerokoli drugo internetno storitev, pri čemer lahko dostopate preko katerekoli naprave (računalnik, mobilni telefon, dlančnik, TV...)?

		da		ne		skupaj	
		n	%	n	%	n	%
SPOL	moški	665	57.3%	496	42.7%	1161	100.0%
	ženski	564	46.9%	638	53.1%	1201	100.0%
STAROST	do 19	285	82.3%	61	17.7%	347	100.0%
	20 do 29	328	81.7%	74	18.3%	401	100.0%
	30 do 49	483	57.8%	353	42.2%	836	100.0%
	nad 49	129	16.7%	643	83.3%	771	100.0%
IZOBRAZBA	nedokončana OŠ	5	4.8%	99	95.2%	104	100.0%
	osnovna šola	36	9.0%	366	91.0%	403	100.0%
	poklicna šola	224	37.2%	378	62.8%	602	100.0%
	srednja šola	329	63.4%	190	36.6%	518	100.0%
	višja in visoka šola	261	85.9%	43	14.1%	304	100.0%
	šolajoči	373	86.9%	56	13.1%	430	100.0%
REGIJA	osrednja Slovenija	413	59.4%	283	40.6%	695	100.0%
	vzhodno štajerska (MB)	224	47.1%	251	52.9%	475	100.0%
	savinjska (CE)	134	45.6%	160	54.4%	293	100.0%
	gorenjska	137	58.2%	98	41.8%	235	100.0%
	goriška	76	54.0%	65	46.0%	141	100.0%
	obalna	96	60.4%	63	39.6%	158	100.0%
	dolenjska	87	41.8%	122	58.2%	209	100.0%
	Prekmurje	62	40.3%	92	59.7%	155	100.0%
STATUS	zaposleni	734	59.9%	492	40.1%	1226	100.0%
	nezaposleni/brezposelni	67	44.5%	84	55.5%	151	100.0%
	upokojenci	48	8.9%	493	91.1%	541	100.0%
	šolajoči	372	86.8%	56	13.2%	428	100.0%
ZNANJE ANGL. JEZIKA	sploh ne znam	50	9.9%	455	90.1%	505	100.0%
	zelo slabo, delno	456	54.2%	386	45.8%	842	100.0%
	v glavnem znam, znam tekoče	455	90.1%	50	9.9%	505	100.0%
BRANJE RAČ. REVIJ	nikoli	369	70.3%	156	29.7%	525	100.0%
	občasno	424	85.3%	73	14.7%	497	100.0%
	mesečno	374	88.4%	49	11.6%	423	100.0%

Vir: RIS, December 2004, SPLETNI VIR 9, 10.4.2006

Pogled na strukturo uporabnikov svetovnega spleta v Sloveniji pokaže pričakovane rezultate. Med uporabniki svetovnega spleta je več moških (57,3%) kot

žensk (46,9%). Število uporabnikov s starostjo pada. Zelo izrazit je ta padec po 50 letu. Največ uporabnikov interneta ima starostna skupina do 19 let (82,3%), sledi ji skupina od 20 do 29 let (81,7%), v skupini od 30 do 49 let je uporabnikov interneta 57,8%. Po 49 letu pa število uporabnikov izrazito pade na 16,7%.

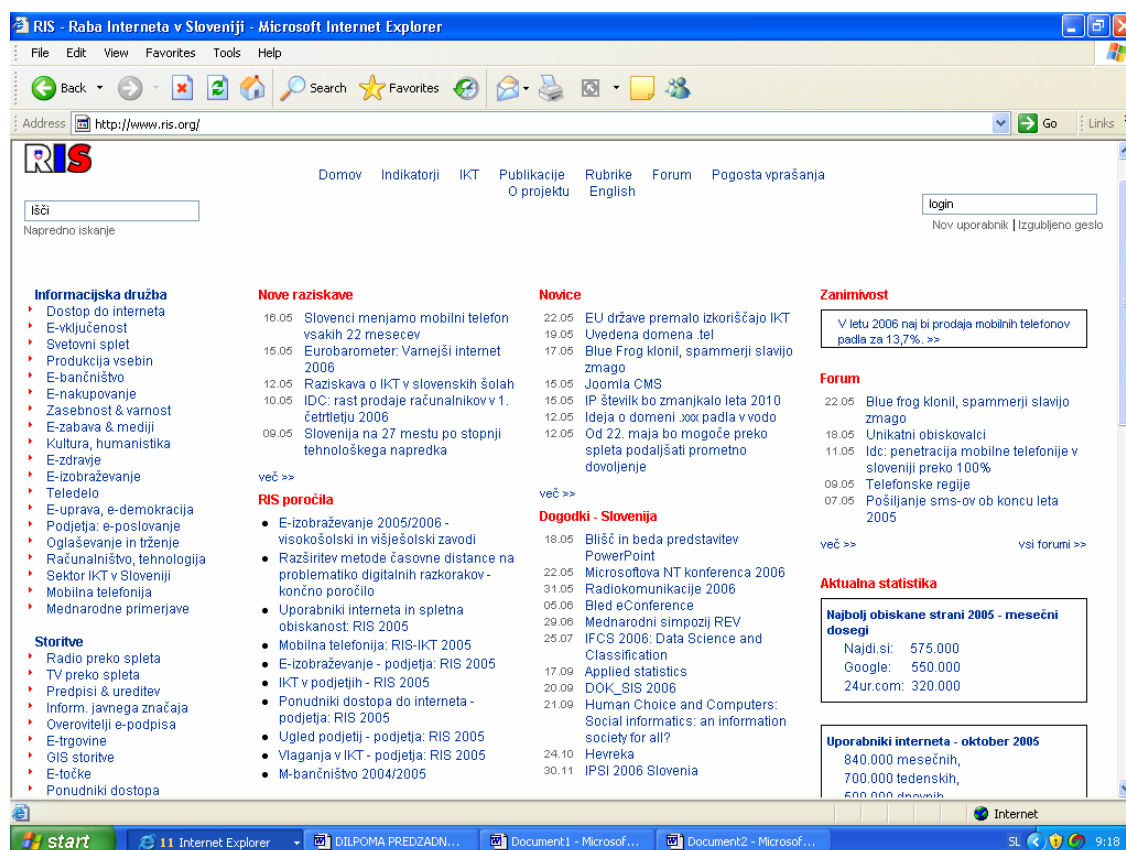
Stopnja uporabe svetovnega spleta narašča s stopnjo izobrazbe posameznikov. Največ uporabnikov svetovnega spleta je med šolajočo se mladino (86,9%). Sledijo jim visoko izobraženi (85,9%), uporabniki z opravljeno srednjo šolo (63,4%), poklicno izobraženi (37,3%). Pri tistih, ki imajo nižjo izobrazbo, pa uporaba svetovnega spleta izrazito pade na 9% in na 4,8% pri tistih, ki imajo nedokončano osnovno šolo.

Število uporabnikov svetovnega spleta je odvisno tudi od razvitosti regije. Najbolj razvite slovenske regije imajo večji delež uporabnikov svetovnega spleta. Največ jih je v obalni regiji (60,4%), sledi osrednja Slovenija (59,4%), Gorenjska jih ima 58,2%, Goriška pa 54%. Pod 50% uporabnikov svetovnega spleta so po raziskavi RISa imele vzhodno štajerska regija (47,1%), Savinjska (45,6%), Dolenjska (41,8%) in Prekmurje (40,3%).

S politološkega stališča gledano je svetovni splet ogromen potencial za motivacijo aktivnejšega in predvsem mlajšega volilnega telesa, ki je zelo odtujen od dnevne politike. Največja skupina volilcev (ženske nad 50 let) svetovni splet zelo malo uporablja. Razvoj elektronske demokracije bi povečal vpetost aktivnejše populacije v proces političnega odločanja, kar bi zagotovo prispevalo k bolj razvojnemu in manj zatečenemu oblikovanju politik.

Slika 3: Spletna stran RIS – raba interneta v Sloveniji

Vir: SPLETNI VIR 12, 24.5.2006

4. PRIMERJAVA SPLETNIH STRANI SLOVENSКИH PARLAMENTARNIH POLITIČNIH STRANK

4.1. Uvod

Prva raziskava se ukvarja s spletnimi stranmi slovenskih parlamentarnih političnih strank. Namen raziskave je skozi jasno metodološko opredelitev primerjati vsebino spletnih strani slovenskih parlamentarnih političnih strank in v njih prepoznati elemente, ki so pomembni za razvoj elektronske demokracije in političnega komuniciranja preko novodobnih kanalov – predvsem svetovnega spleta. Primerjava med spletnimi stranmi februarja 2004 in septembra ter oktobra 2005 pa ima namen pokazati trende v razvoju spletnih strani strank in težave s katerimi se soočajo.

4.2. Hipoteze

- H 1: Spletne strani slovenskih parlamentarnih političnih strank nudijo aktualne in celovite informacije o delu in podobi strank
- H 2: Spletne strani slovenskih parlamentarnih političnih strank omogočajo komunikacijo ljudi s poslanci in člani organov stranke ter so kanal vpliva ljudi na oblikovanje politik
- H 3: Spletne strani strank so se v obdobju med februarjem 2004 in oktobrom 2005 izboljšale

4.3. Metodologija raziskave

Ob analizi spletnih strani slovenskih parlamentarnih političnih strank lahko opredelimo dve glavni polji analize: stopnjo informiranja, ki jo spletna stran omogoča in omogočena stopnja interaktivnosti oziroma udeležbe (Norris, 2001). V okviru analize povzete po metodologiji v članku Pippe Norris (2001:11), SPLETNI VIR 6, 20.2.2004, sem upošteval 23 od 32 navedenih kriterijev in dodal svojega pod številko 22 (omogočanje vpisa na mailing listo). Izpuščeni kriteriji so neustrezni za naš politični prostor, ker merijo, na primer, število donacij za stranko preko spletnih strani oziroma niso še relevantni glede na stopnjo razvitosti politične kulture v Sloveniji.

1. Ali lahko pošljem elektronsko pošto vodstvu stranke
2. Ali je na spletni strani dostopna zgodovina stranke
3. Ali je na spletni strani dostopna informacija o organizacijski strukturi stranke
4. Ali so na spletni strani dostopna sporočila za javnost

5. Ali so na spletni strani dostopne biografije poslancev
6. Ali na spletni strani obstaja pristopna izjava
7. Ali so na spletni strani dostopna načela in poslanstvo stranke
8. Ali lahko pošljem elektronsko pošto urejevalcu spletne strani
9. Ali so na spletni strani navoljo povezave na druge strani
10. Ali so na spletni strani navoljo informacije o strankinem kongresu
11. Ali je na spletni strani dostopen urnik strankinih dogodkov
12. Ali so na spletni strani navoljo informacije o volilnem izvidu po volilnih okrajih
13. Ali je na spletni strani navoljo forum
14. Ali je na spletni strani navoljo statut in pravila stranke
15. Ali so novosti na spletni strani posebej označene
16. Ali je stran dostopna tudi v angleškem jeziku
17. Ali je na strani informacija o vodji stranke, njegovih govori
18. Ali na spletni strani stranke obstaja iskalnik po strani
19. Ali obstaja povezava na spletno stran podmladka
20. Ali so na spletni strani navoljo avdio ali video posnetki
21. Ali lahko preko spletne strani pošljem elektronsko pošto poslancem stranke
22. Ali spletna stran omogoča vpis na mailing listo stranke
23. Ali je preko spletne strani stranke mogoče kupiti strankine artikle, naročiti strankin časopis

Spletne strani slovenskih parlamentarnih političnih strank so bile preučene dvakrat, februarja 2004 in oktobra 2005. V tem diplomskem delu so natančno razdelani rezultati iz oktobra 2005 ter narejena primerjava sprememb na spletnih straneh med letom 2004 in 2005. Obakrat je bila uporabljena popolnoma enaka metodologija. Spletne strani se zelo hitro spreminjajo, zato je velik poudarek namenjen obdobju, v katerem so bile spletne strani analizirane.

4.4. Analiza spletnih strani strank oktobra 2005

Spletne strani so bile analizirane oktobra 2005. Pričujoča tabela je tabelaričen prikaz ugotovitev. Tako merjenje pa ima tudi svoje omejitve, predvsem v tem, ker se večkrat pokaže potreba po natančnejši definiciji posameznih kriterijev. Nekatere strani lahko izpolnjujejo nek kriterij v konceptu, na primer objavljajo sporočila in novice na spletni strani, vendar te niso jasno označene kot sporočila za javnost. V takih primerih so bili kriteriji smiselno upoštevani.

Tabela 5: Analiza spletnih strani strank oktober 2005

		SDS	LDS	SD	NSI	SLS	SNS	DESUS	Skupaj
1	email vodstvu stranke	X	X		X	X			4
2	zgodovina stranke	X	X	X		X	X	X	6
3	organizacija stranke	X	X	X	X	X			5
4	sporočila za javnost	X	X	X	X	X	X	X	7
5	biografije poslancev	X	X	X		X	X	X	6
6	pristopna izjava	X	X	X	X	X	X	X	7
7	načela, poslanstvo stranke	X	X	X	X	X	X	X	7
8	email webmastru				X				1
9	Povezave	X	X	X	X	X		X	6
10	o strankinem kongresu	X	X	X	X	X			5
11	Urnik strankarskih dogodkov	X		X	X	X	X	X	6
12	volilni izid po okrajih			X					1
13	Forum	X			X				2
14	statut stranke	X	X	X	X	X	X	X	7
15	posebej označene novosti	X	X	X	X	X	X	X	7
16	Stran v angleščini	X		X					2
17	vodja stranke, govori	X	X	X	X	X		X	6
18	iskalnik po strani		X	X		X	X		4
19	Stran podmladka	X	X	X	X	X			5
20	multimedija, avdio, video	X	X	X	X				4
21	email predsedniku stranke	X	X		X	X			4
22	email poslancem stranke	X	X		X	X			4
23	vpis na mailing listo			X	X	X			3
24	nakup artiklov, časopisov								
	Skupaj	19	17	18	18	18	9	9	

Spletne strani so bile analizirane za vsako stranko posebej, na koncu pa je bila narejena še medsebojna primerjava med spletnimi stranmi v februarju 2004 in oktobru 2005 ter opredeljene morebitne spremembe spletnih strani.

4.4.1. Spletna stran Slovenske demokratske stranke www.sds.si

Elektronski naslov predsednika in ostalega vodstva stranke najdete na podstrani o stranki pod kontakti. Obsežna zgodovina stranke je dostopna na podstrani o stranki.

Organiziranost stranke je dobro razvidna iz menija na osnovni strani spletne strani, od najvišjega organa - kongresa, preko sveta stranke, izvršilnega odbora, nadzornega odbora, tajništva, strokovnih odborov do regijskih koordinacij in lokalnih odborov. Odlično je poskrbljeno za strokovne odbore. Vsi odbori so naštet, prav tako vodje in člani. Vsak odbor ima svoj forum.

Sporočila za javnost niso neposredno označena. Na prvi strani se objavljajo novice povezane s stranko, ki imajo funkcijo sporočil za javnost. Biografije poslancev skupaj z njihovimi elektronskimi naslovi so dostopne na podstrani o poslanski skupini. Poslanci so razporejeni glede na volilne enote.

Pristopno izjavo lahko uporabnik izpolni elektronsko ali pa si jo natisne in pošlje po navadni pošti. Načela in usmeritve stranke so dostopna v programu stranke in resolucijah, ki jih lahko preberemo na spletnih straneh stranke.

Uporabnik spletne strani ne more poslati elektronske pošte webmastru. Spletne strani SDS imajo povezave na spletne strani Evropske ljudske stranke, spletne strani Mednarodne demokratske unije in spletne strani Internacionale krščansko demokratskih in ljudskih strank ter na spletni strani evropskih poslancev s strani SDS, dr. Mihe Brejca in dr. Romane Jordan Cizelj.

Kongresu je na spletni strani namenjeno veliko prostora. Skozi zgodovinski pregled so obdelani vsi kongresi. Zadnji kongres ima predstavljena tudi glasovanja, dnevni red, slikovni material, gradiva in resolucije.

Na osnovni strani spletne strani je koledar dogodkov, ki pa ima malo vnešenih dogodkov. Natančnih informacij o volilnem uspehu SDS na spletnih straneh stranke ni. Spletne strani imajo delujoč forum s 670 registriranimi uporabniki. Celoten statut je dostopen na spletnih straneh na podstrani o stranki.

Novosti niso posebej označene, se pa pojavljajo kot novice na osnovni spletni strani. Spletne strani v angleškem jeziku povzemajo bistvene poudarke spletnih strani stranke v slovenskem jeziku.

Vodji stranke je posvečena cela podstran z njegovim življenjepisom. Prav tako lahko na strani najdemo njegove govore in izjave. Na spletnih straneh stranke ni na voljo iskalnika po straneh.

Spletne strani podmladka najdemo na: www.sdm-si.org (24.10.2005). Multimedija je izbor v osnovnem meniju osnovne spletne strani, kjer so na voljo avdio posnetki novinarskih konferenc. Spletne strani ne omogočajo vpisa na mailing listo in nakupa kakršnihkoli artiklov stranke.

Vir analize: www.sds.si Datum analize: 24.10.2005

Slika 4: Spletna stran SDS

Vir: SPLETNI VIR 15, 24.5.2006

4.4.2. Spletna stran Liberalne demokracije Slovenije www.lids.si

Elektronsko pošto predsednika stranke in njegovo ime s sliko najdete šele na tretji podstrani spletne strani. Elektronsko pošto lahko pošljete tudi vsem ostalim organom stranke ter poslanski skupini.

Zgodovini stranke je posvečen kratek opis njenega nastanka, povezovanj, predsednikov. Organizacija stranke je lepo razvidna iz menija »organiziranost« na podstrani. Z animacijo so lepo predstavljeni vsi lokalni odbori v Sloveniji, s klikom na izbrani kraj se povežete na spletne strani lokalnega odbora, če ta le ima svoje spletne strani.

Sporočila za javnost niso neposredno označena. Na prvi strani objavljajo novice povezane s stranko, ki imajo funkcijo sporočil za javnost. Biografije poslancev so dostopne na podstrani poslanske skupine. Dodatno so opremljene še s prispevki poslancev (članki, govori) o različnih družbeno političnih in gospodarskih temah. Pristopna izjava v elektronski obliki omogoča elektronsko včlanjevanje zainteresiranih. Povezava nanjo je na prvi spletni strani in na več podstraneh. Povezava s prve spletne strani 24.10.2005 ni delovala.

Načelom in poslanstvu stranke je namenjena programska izjava ter program delovanja stranke za obdobje 2004-2008. V meniju koristne povezave ne najdemo nobene povezave na druge spletne strani. Na podstrani o evropski družini najdemo tri povezave na evropske liberalne strankarske povezave.

Strankin kongres nima posebnega mesta na spletnih straneh stranke. Informacije o kongresu, ki se je zgodil teden dni pred analizo spletnih strani, so bile izjemno skope. Zasledili smo lahko le vest o novem predsedniku, ki je bila povzeta po drugem viru (spletnem časopisu DELO).

Na spletnih straneh LDS ni nikjer urnika in napovednika dogodkov. Volilni rezultati in s tem povezana uspešnost stranke ni nikjer navedena. Spletna stran pa omogoča vpogled v volilne kampanije v letu 2004 in z njimi povezana stališča, kar prispeva k večji preglednosti politik stranke.

Foruma kot enega od osnovnih komunikacijskih orodij stranke na spletnih straneh LDS ni. Statut stranke je zelo dobro in strukturirano dostopen. Omogoča hiter vpogled le v tisti del statuta, ki nas eksplicitno zanima.

Glavna novost na spletni strani ima poudarjeno mesto na vrhu spletne strani. S klikom nanjo se odpre tudi zadnjih pet najnovejših novosti na strani. Povezave na spletno stran v angleščini ni.

Spletna stran stranke se zelo malo posveča predsedniku. Razloge lahko iščemo tudi v tem, da je bil predsednik pred kratkim izvoljen na kongresu. Na spletni stran stranke je povezava na osebno spletno stran predsednika stranke Jelka Kacina www.kacin.si (24.10.2005), izdelano predvsem na temelju njegove funkcije evropskega poslanca. Osebna spletna stran Jelka Kacina nudi obilo informacij o političnem delu predsednika LDS, vključno z njegovimi govori in komentarji, ki so na spletni strani stranke prisotni v manjši meri.

Iskalnik na strani deluje, prav tako je dostopna stran podmladka stranke www.mld.lds.si. (24.10.2005). Na spletni strani najdemo video posnetke iz volilne kampanije volitev v Državni zbor v letu 2004. Spletna stran ne omogoča vpisa na mailing listo namenjeno prejemanju obvestil stranke. Prav tako ni možen nakup artiklov in časopisov stranke.

Vir analize: www.lds.si Datum analize: 24.10.2005

Slika 5: Spletne strani LDS

Vir: SPLETNI VIR 16, 24.5.2006

4.4.3. Spletna stran Socialnih demokratov www.socialnidemokrati.si

Vodstvo je navedeno, vendar mu ne moremo neposredno poslati elektronske pošte. Nikjer ni navedena elektronska pošta vodstva stranke. Prav tako ne moremo elektronske pošte poslati neposredno poslancem stranke, ker naslov njihove elektronske pošte na spletni strani stranke ni dostopen.

Zgodovina stranke je dostopna na podstrani s predstavitvijo SD. Organizacijska struktura stranke je obrazložena nepregledno v strnjem tekstu brez povezav na druge dele spletne strani.

Sporočila za javnost so zelo dobro označena na prvi strani spletnih strani. Ločene imajo izjave in sporočila za javnost. Posebno mesto je namenjeno odprtim pismom in novinarskim konferencam. Biografije poslancev so dostopne na tretji podstrani. Biografije nimajo navedenih elektronskih naslovov poslancev, navedena je le elektronska pošta poslanske skupine. Elektronski pristopni izjavi je dan velik poudarek, saj do nje dostopamo preko velike pasice na vrhu strani in manjše pasice na desni strani osnovne spletne strani.

Načela in poslanstvo stranke so opredeljena v programu stranke. Osnovna stran ima dve povezavi, na Stranko evropskih socialnih demokratov in Socialistično internacionalo. Povezave na lokalne odbore na dan analize povečini ne delujejo. Osnovna stran ima povezavo interesne skupine stranke, od katerih ima podmladek stranke Mladi forum svojo spletno stran (URL: <http://www.mladiforum.org>, 24.10.2005). Povezava na forum županov in županov pa je prazna ali ne deluje.

Kongresi in konference imajo povezavo v meniju na osnovni strani spletnih strani stranke. Povezave na konference so delovale in vsebovale dnevni red, gradiva konferenc in sprejete sklepe. Povezavi na zadnja dva kongresa stranke na dan analize nista delovala.

V osnovnem meniju na osnovni spletni strani je pod novicami na voljo povezava na napovednik, kjer so napovedani vsi dogodki povezani s stranko. Socialni demokrati nimajo navedenega volilnega rezultata po krajih. Imajo pa naveden rezultat na državni ravni na vseh volitvah v samostojni Sloveniji, in sicer na podstraneh, namenjenih predstavitvi stranke ter na spletnih straneh volilnih kampanij volitev v Državni zbor 2004.

Forum spletna stran SD nima, prav tako ne deluje debatni klub na straneh podmladka z naslednjim pojasnilom: Zaradi vse pogostejšega nekulturnega dialoga na našem debatnem klubu vas obveščamo, da smo začasno onemogočili dostop do

debatnega kluba. V najkrajšem možnem času bomo vzpostavili možnost za izražanje vaših mnenj brez nekulturnih izpadov in žaljivk. (SPLETNI VIR 29, 24.10.2005)

Novosti so posebej označene, ker se pojavljajo kot novice na osnovni strani. Spletne strani SD imajo tudi svojo podstran v angleščini, ki na kratko povzema glavne informacije o stranki.

Vodja stranke nima posebne podstrani, ki bi bila namenjena njemu. Najdemo le podstran, ki je namenjena poslancu SD v Evropskem parlamentu. Navedena je povezava na njegove osebne spletne strani www.borutpahor.si (24.10.2005), ki so v temelju namenjene njegovi funkciji evropskega poslanca. Na njegovi osebni strani lahko najdemo njegov osebni naslov elektronske pošte, njegova mnenja in govori so dostopni na spletnih straneh stranke in spletnih straneh predsednika stranke.

Na spletnih straneh je iskalnik, ki pa je namenjen izključno iskanju območnih in lokalnih odborov stranke. Z njim ne moremo na spletni strani iskati nič drugega. Na spletni podstrani namenjeni volilni kampaniji za volitve v Državni zbor so dostopni volilni spoti.

Menu na osnovni spletni strani omogoča prijavo na mailing listo, preko katere lahko prejemate informacije o delu stranke. Spletne strani ne omogočajo nakupa strankinih artiklov.

Vir analize: www.socialnidemokrati.si Datum analize: 24.10.2005

Slika 6: Spletne strani SD

Vir: SPLETNI VIR 21, 24.5.2006

4.4.4. Spletna stran Nove Slovenije www.nsi.si

Naslovi elektronske pošte vodstva stranke, celotnega izvršilnega odbora, predsednikov nacionalnih organov stranke in poslancev poslanske skupine so zelo enostavno dostopni. Organizacijska struktura je zelo jasno in enostavno dostopna, ločena na nacionalne, regionalne in lokalne organe. Vloga vseh organov je obširno opisana, navedeni so člani ali vsaj predsedniki organov.

Sporočila za javnost niso eksplicitno označena, vendar dostopna skozi novice na osnovni strani spletnih strani stranke. Biografij poslancev na spletni strani ni, poslanci so le naštetih skupaj z njihovimi naslovi elektronske pošte.

Pristopna izjava ima dostop z osnovnega menija osnovne spletne strani. Uporabnik jo mora natisniti in podpisano po navadni pošti poslati na naslov stranke. Načela in poslanstvo stranke so dostopna iz treh povezav v osnovnem meniju stranke in sicer na osnovni strani spletnih strani: program stranke, koalicijska pogodba, program NSI 2004-2008, kongresna resolucija, temeljna kongresna listina. Programu je dan velik poudarek.

Povezava »kontaktiraj webmastra« je dostopna na dnu osnovne strani spletnih strani. V osnovnem meniju najdemo tri povezave. Na stran Evropske ljudske stranke in njihovo poslansko skupino v evropskem parlamentu ter na spletni strani podmladka - Mlade Slovenije www.mladaslovenija.org, 25.10.2005. Kongresu je namenjen sklop treh povezav v osnovnem meniju na osnovni spletni strani: govor predsednika, kongresna resolucija, temeljna kongresna listina.

Urniki strankarskih dogodkov je dostopen v napovedniku pod novicami na osnovni spletni strani. Na spletnih straneh stranke niso dostopni volilni izidi po volilnih okrajih.

Forum na spletnih straneh stranke obstaja in je imel 26.10.2005 kar 272 objav. Teme odpirajo udeleženci foruma sami, povečini teme odražajo aktualne družbeno politične in gospodarske teme.

Statut stranke je dostopen iz osnovnega menija spletnih strani. Novosti na spletnih straneh so posebej označene, prav tako najnovejše novice. Spletnih strani v angleškem jeziku ni. Na strani podmladka so nedelujoče povezave na spletne strani v angleškem in nemškem jeziku.

Zapis o predsedniku stranke je dostopen iz osnovnega menija, prav tako njegove izjave in govori, ki so dostopni med novicami in zapisi o kongresu stranke.

Spletne strani NSI nimajo iskalnika po strani. Multimediji je dan velik poudarek. V osnovnem meniju je dostopen zvočni arhiv, v katerem so zbrane izjave in govori predstavnikov stranke. Prav tako so z osnovne strani spletnih strani stranke dostopni volilni spoti na volitvah v Državni zbor 2004 ter predvolilna pesem v dveh izvedbah.

Na osnovni strani je dostopna prijava v mailing listo, ki omogoča prejemanje novic stranke. Na spletnih straneh ni mogoče kupiti strankinih artiklov ali časopisa. Vsem novicam in prispevkom na strani lahko uporabniki dodajo svoje komentarje, jih natisnejo v tiskalniku prijaznem načinu ali pa preko elektronske pošte pošljejo naprej.

Vir analize: www.nsi.si Datum analize: 25.10.2005

Slika 7: Spletne strani NSI

Vir: SPLETNI VIR 23, 24.5.2006

4.4.5. Spletna stran Slovenske ljudske stranke www.sls.si

Naslovi elektronske pošte vodstva stranke, poslanske skupine, regionalnih in lokalnih odborov so odlično dostopne pod menijem »kontakti« na osnovni spletni strani spletnih strani. Zgodovina stranke je dostopna iz podstrani o stranki. Organizacija stranke je dostopna na podstrani o stranki in je jasno predstavljena z opisom vseh organov stranke na državnem, regionalnem in lokalnem področju.

Sporočila za javnost niso neposredno označena. Na prvi strani objavljajo novice povezane s stranko, ki imajo funkcijo sporočil za javnost. Biografije poslancev so na podstrani o delu stranke v državnem zboru.

Povezava na elektronsko pristopno izjavo je na osnovni strani. Pristopno izjavo lahko izpolnimo elektronsko ali pa jo natisnemo in pošljemo po pošti. Na spletnih straneh je na voljo celoten program stranke. Prav tako so dostopna stališča poslanske skupine v DZ RS. Webmastru ni mogoče poslati elektronske pošte.

Na spletnih straneh so povezave na evropsko ljudsko stranko in na zveze ter organizacije znotraj stranke (podmladek, upokojenci, kmečka zveza...). Drugih povezav na strani ni.

Kongresu stranke je posvečen krajši zapis, ki oriše sestavo in pristojnost kongresa. Na spletni strani Slovenske ljudske stranke dogodke napovedujejo v okviru novic. Spletne strani nimajo eksplicitno urniku strankarskih dogodkov namenjenega dela. Na spletnih straneh ni rezultatov volitev po volilnih okrajih. Najdemo le nominalno naštetu število državnih svetnikov, županov in poslancev.

Foruma ni, obiskovalcem spletne strani je namenjena posebna povezava, preko katere lahko pišejo stranki. Statut stranke je dostopen. Novosti so označene med novicami, ki se osvežujejo na osnovni spletni strani.

Spletnih strani v angleščini ni. Vodji stranke je posvečena podstran na prvem nivoju. Na spletni strani najdemo tudi njegove govore in izjave, predvsem med novicami. Spletne strani Slovenske ljudske stranke imajo delujoč iskalnik ter delujočo povezavo na prenovljene spletne strani podmladka - Nova generacije, www.nova.generacija.org, 25.10.2005.

Spletne strani ne ponujajo nobene multimedijske ponudbe. Na osnovni spletni strani je dostopna povezava, ki je namenjena vpisu na mailing listo.

Vir analize: www.sls.si Datum analize: 25.10.2005

Slika 8: Spletne strani SLS

Vir: SPLETNI VIR 25, 24.6.2006

4.4.6. Spletna stran Slovenske nacionalne stranke www.sns.si

Na spletnih straneh stranke ni elektronskih naslovov vodstva stranke in poslancev. Spletna stran omogoča pošiljanje sporočil, kjer uporabnik lahko označi oziroma napiše, komu je sporočilo namenjeno.

Zgodovina stranke je krajše orisana na podstrani, ki opisuje stranko. Organiziranost stranke je povezava na osnovni spletni strani, ki pa 26.10.2005 ni delovala.

Sporočila za javnost niso neposredno označena. Na prvi strani objavljajo novice povezane s stranko, ki imajo funkcijo sporočil za javnost. Biografije poslancev najdemo na podstrani »poslanska skupina« s klikom na sliko poslanke ali poslancev. Tu najdemo tudi članke in prispevke vsakega poslanca.

Povezava na pristopno izjavo je dostopna z osnovne spletne strani. Prijavnico si lahko natisnemo in jo pošljemo po pošti ali pa izpolnimo obrazec, preko katerega dobimo pristopno izjavo na domači naslov po navadni pošti.

Načela in poslanstvo stranke so dostopna, dostopen je tudi celoten program stranke. Z webmastrom ni mogoče stopiti v stik. Spletne strani Slovenske nacionalne stranke nimajo niti ene povezave na druge spletne strani. O strankinem kongresu ne moremo zaslediti nobenega zapisa, povezava »organiziranost« na osnovni spletni strani ne deluje. Spletne strani imajo jasno označen napovednik (okno) na osnovni strani, ki pa je bil 26.10.2005 prazen. Volilni rezultati stranke po okrajih niso dostopni.

Spletne strani namenjajo osrednje mesto forumu "brez dlake na jeziku", ki pa 26.10.2005 ni deloval. O forumu lahko zasledimo naslednje obvestilo: Forum Brez dlake na jeziku?! je začasno nedostopen! Opravičujemo se Vam zaradi neprijetnosti. Potrudili se bomo, da boste lahko čimprej spet sodelovali v debatah (SPLETNI VIR 26, 26.10.2005). Statut stranke je dostopen in omogoča strukturiran vpogled v dele statuta, ki nas zanimajo.

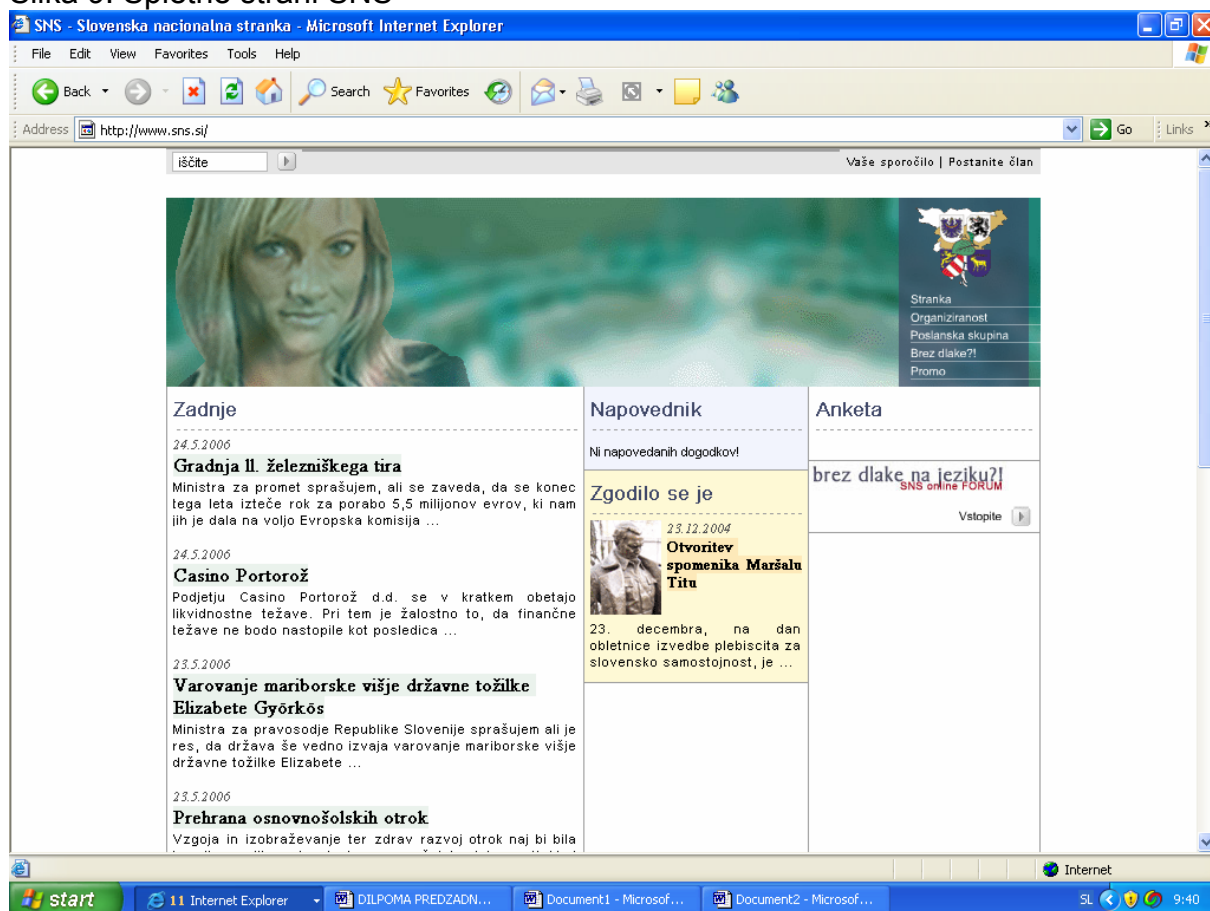
Spletnih strani v angleškem jeziku ni. Nikjer na spletnih straneh ne piše, kdo je predsednik stranke (nedelujoča povezava organiziranost).

O predsedniku stranke Zmagu Jelinčiču Plemenitem si lahko preberemo na podstraneh o poslanski skupini. Iskalnik na vrhu osnovne strani deluje. Slovenska nacionalna stranka nima podmladka in spletne povezave nanj. Spletne strani ne vsebujejo multimedijskih elementov ter ne omogočajo vpisa na mailing listo namenjeno prejemanju novic stranke.

Vir analize: www.sns.si, Datum analize: 26.10.2005

Slika 9: Spletne strani SNS

Vir: SPLETNI VIR 26, 24.5.2006

4.4.7. Spletna stran Demokratične stranke upokojencev www.desus.si

Vodstvu stranke in poslancem ne moremo neposredno poslati elektronskega sporočila. Na spletni strani je samo osnovni elektronski naslov stranke. Zgodovina stranke je opisana na podstrani »kdo smo«.

Organizacija stranke ni jasno predstavljena. Našteto je le število članov ter regionalnih in lokalnih odborov. Sporočila za javnost niso jasno označena, so pa dostopna z osnove strani. Biografije poslancev s slikami so dostopne na podstrani o poslanski skupini.

Pristopno izjavo najdemo na podstrani »kdo smo«. Pristopno izjavo lahko pošljete po navadni pošti, faksu, ali elektronski pošti.

Načela stranke so opisana na več mestih strankinih spletnih strani. Vzdrževalcu spletnih strani ne moremo poslati elektronskega sporočila. Na spletni strani so 4 povezave, in sicer na Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve, Ministrstvo za zdravje, Zavod za invalidsko in pokojninsko zavarovanje ter Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Kongresu na spletnih straneh ni namenjeno posebne pozornosti.

Urniki dogodkov v stranki objavljajo med novicami in posebej označenimi novostmi, a ni posebej bogat.

Spletne strani DESUSa ne poznajo foruma, prav tako niso nikjer navedeni volilni rezultati po okrajih. Strani v angleščini ni, o predsedniku stranke zasledimo le krajši življenjepis. Iskalnika strankine spletne strani ne poznajo, prav tako stranka nima podmladka in posledično njegove spletne strani. Na spletni strani ni omogočen vpis na mailing listo ali pa nakup strankinih artiklov.

Vir analize: www.desus.si Datum analize: 26.10.2005

4.5. Primerjava spletnih strani strank v državnem zboru Republike Slovenije februarja 2004 in oktobra 2005.

Prva analiza je bila opravljena v strnjem obdobju v februarju 2004 v okviru seminarske naloge (Politično komuniciranje slovenskih parlamentarnih političnih strank preko svetovnega spleta) pri predmetu Politično komuniciranje. Analiza je v spodnji tabeli predstavljena v stolpcih z letnico 2004. Služi za primerjavo z rezultati iz oktobra 2005.

Tabela 6: Primerjava spletnih strani strank v državnem zboru Republike Slovenije februarja 2004 in oktobra 2005

		SDS		LDS		SD		NSI		SLS		SNS		DES.	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
1	email vodstvu	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	
2	zgodovina	X	X		X	X	X			X	X		X	X	X
3	Organizacija	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			
4	sporočila za javnost	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X
5	biografije poslancev	X	X	X	X	X	X	X		X	X		X		X
6	pristopna izjava	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X
7	načela stranke	X	X	X	X		X		X	X	X		X		X
8	email webmastru					X			X						
9	Povezave	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			X
10	Kongres	X	X	X	X	X	X	X	X		X				
11	urnik dogodkov	X	X	X		X	X		X		X	X	X	X	X
12	volilni izid po okrajih						X	X							
13	Forum	X	X			X		X	X	X					
14	statut stranke	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
15	označene novosti	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X
16	stran v angleščini	X	X			X	X								
17	vodja stranke, govori	X	X	X	X		X	X	X	X	X				X
18	Iskalnik po strani	X			X		X	X			X		X		
19	stran podmladka		X	X	X	X	X	X	X	X	X				
20	Multimedija		X	X	X		X	X	X						
21	email predsedniku	X	X	X	X			X	X	X	X	X			
22	email poslancem	X	X	X	X			X	X	X	X	X			
23	vpis na mailing listo						X	X	X	X	X				
24	nakup artiklov														
	Skupaj	18	19	15	17	15	18	18	18	15	18	11	9	4	9

Skoraj vsem strankinim vodstvom lahko neposredno pošljemo elektronsko pošto. Tega oktobra 2005 ne omogočajo le spletne strani SD in DESUS, čeprav so pri prvi analizi to možnost omogočale.

Zgodovina stranke je pri obeh analizah predstavljena pri SDS, SD, SLS in DESUS. LDS in SNS sta v tem času dopolnila spletne strani z zgodovino. V NSI pa v obeh primerih tej temi niso namenili nobene pozornosti. Organizacija stranke je leta 2004 in 2005 predstavljena pri večini strank (SDS, LDS, SD, NSI, SLS). SNS je leta 2004 imel predstavljeno organizacijo stranke, leta 2005 pa zaradi nedelujoče povezave tega uporabnik ne more videti. Pri obeh analizah DESUS tej temi ni posvetil nobene pozornosti. V času druge analize so vse stranke imele na spletnih straneh sporočila za javnost. Pri prvi analizi jih ni imel samo DESUS.

Pri obeh analizah so imele dostopne biografije poslancev SDS, LDS, SD, in SLS, SNS in DESUS sta jih imela samo pri drugi. Pri NSI pa so bile dostopne biografije poslancev le pri prvi analizi. Vse stranke so pri obeh analizah imele na spletnih straneh pristopno izjavo. Izjema je le DESUS, ki jo pri prvi analizi ni imel. O načelih stranke so si pri obeh analizah uporabniki lahko prebrali na spletnih straneh SDS, LDS in SLS. Pri SD, NSI, SNS in DESUS so jih dodali v času med prvo in drugo analizo tako, da so pri drugi analizi imele vse stranke na voljo podatke o načelih stranke.

Pošiljanje elektronske pošte webmastru ne omogoča skoraj nobena spletna stran strank. Izjema je stran SD pri prvi analizi in stran NSI pri drugi analizi. Pri obeh analizah so imele delujoče povezave spletne strani SDS, LDS, SD in NSI. SLS in DESUS sta jih imela samo pri drugi analizi, SNS pa samo pri prvi.

Spletne strani SDS, LDS, SD in NSI so imele pri obeh analizah na voljo informacije o kongresu. Na tej točki je potrebno poudariti, da prihaja do zelo pomembnih kakovostnih razlik. SDS, NSI in SD ponujajo kvalitetno informacijo o kongresu. Spletna stran LDS pa komajda izpolni ta kriterij. Pri SLS so imeli informacije o kongresu samo pri drugi analizi. SNS in DESUS tej temi pri obeh analizah ne izpolnjujeta tega kriterija.

Spletne strani SDS, SD, SNS in DESUS so imele pri obeh analizah delujoč urnik dogodkov. Na spletnih straneh NSI in SLS so ta kriterij izpolnili le pri drugi analizi. Spletne strani LDS pa so kriterij izpolnile le pri prvi analizi. Samo spletne strani SD so pri drugi analizi omogočale vpogled v volilne izide stranke. Pri prvi analizi je to veljalo le za spletne strani NSI.

Pri obeh analizah sta imeli delujoča foruma SDS in NSI. Spletne strani SD in SLS so imele forum samo pri prvi analizi. LDS, SNS in DESUS v nobeni analizi niso imeli foruma. Na spletnih straneh vseh strank so pri obeh raziskavah imeli statut.

Prav tako so pri vseh strankah (razen DESUS v prvi analizi) imeli posebej označene novosti na strani. Spletno stran v angleščini so pri obeh analizah imeli pri SDS in SD. Vse ostale stranke (LDS, NSI, SLS, SNS, DESUS) v obeh analizah niso imele spletnih strani v angleščini.

Informacije o vodji stranke z njegovimi govori so pri obeh analizah imeli pri SDS, LDS, NSI in SLS. Spletne strani SD in DESUS so ta kriterij izpolnile pri drugi analizi, SNS pa pri nobeni. Niti ena stranka ni pri obeh analizah izpolnila kriterija iskalnika po spletnih straneh. Pri prvi analizi so ga imele spletne strani SDS in NSI, pri drugi pa LDS, SD, SLS in SNS. DESUS ga v nobeni analizi ni imel.

Povezavo na spletno stran podmladka so v obeh analizah imeli: LDS, SD, NSI in SLS. Spletne strani SDS so imele povezavo na stran podmladka v drugi analizi. SNS in DESUS nimata podmladka in posledično povezav. V obeh analizah so imele na voljo multimedijske informacije spletne strani LDS in NSI. SDS in SD sta ta kriterij izpolnili pri drugi analizi. Ostale stranke (SLS, SNS, DESUS) nimajo temu področju posvečenega dela spletne strani.

Kriterij omogočanja pošiljanja elektronske pošte predsedniku in poslancem stranke so v obeh analizah izpolnile spletne strani SDS, LDS, NSI, SLS. Spletne strani SD in DESUS tega niti v eni analizi niso omogočale, strani SNS pa le v prvi analizi. Vpis na mailing listo sta v obeh analizah omogočali spletni strani NSI in SLS. Pri SD je bilo temu tako v drugi analizi, pri SNS pa v prvi. Spletne strani SDS, LDS in DESUS niti enkrat niso izpolnile tega kriterija. Spletne strani nobene od strank ne omogočajo kakršnegakoli nakupa artiklov, ki bi bili povezani s stranko.

4.6. Sklep

H 1: Spletne strani slovenskih parlamentarnih političnih strank nudijo aktualne in celovite informacije o delu in podobi strank

Prvo hipotezo lahko le deloma potrdimo. Slovenske parlamentarne politične stranke posvečajo različno pozornost svojim spletnim stranem. Večina strank izpolnjuje vsaj 17 kriterijev (od 24), ki so bili postavljeni v izhodišče raziskave: SDS (19), SD (18), NSI(18), SLS(18), LDS (17). Te stranke nudijo najmanj zadovoljivo informacijo o svojem delovanju. Vendar tudi med njimi prihaja do bistvenih kakovostnih razlik, ki so vidne uporabnikom, ko pridejo na spletno stran določene stranke. Najbolj pomembna je ažurnost. Pri tem izstopajo spletne strani SDS, NSI in SLS. Uporabnik lahko na teh spletnih straneh strank pridobi večino informacij, ki ga zanimajo v povezavi s stranko. Spletne strani SNS in DESUS niso izpolnile niti polovice kriterijev (SNS 9, DESUS 9), kar pomeni, da ne nudijo aktualnih in celovitih informacij o delu stranke. Posledično tudi ne moremo docela potrditi prve hipoteze, lahko pa jo potrdimo pri večini strank.

Pri izpolnjevanju kriterijev je potrebno opozoriti na tri, pri katerih se je večina strank slabo odrezala. S stališča informacijske vrednosti strani je veliko rezerve pri objavljanju volilnih rezultatov in uspeha strank na volitvah. Razen Socialnih demokratov tega danes ne objavlja nihče. Volilni rezultat stranke na volitvah je osnovni pokazatelj njene uspešnosti in moči. Zanimivo bi bilo raziskati, zakaj se stranke odločajo za neobjavo volilnih rezultatov.

Drugi pomemben kriterij so spletne strani v angleščini. Razen SDS in SD jih nima nobena stranka. Glede na to, da smo člani Evropske unije, je ta podatek precejšnje razočaranje. Tretji pomemben kriterij, ki ga stranke zanemarjajo, so forumi. Forumi so pomembni s stališča dvosmerne komunikacije. Velika večina strank, razen svetlih izjem SDS in NSI, foruma nima. SD in SLS sta ga imela, vendar sta ga ukinila. Nekaj o razlogih zato lahko zasledimo pri analizi spletne strani SD. Ta kriterij govori o pomanjkanju demokratične in politične kulture. Tisti, ki forum imajo, se vseskozi soočajo s precejšnjimi težavami. Forumi na spletnih straneh političnih strank so danes prostor za »kiber gverilo«, predvsem med mlajšimi aktivisti različnih strank, ki v večini primerov neusmiljeno obračunavajo med seboj in gojijo stereotipe kulturnega boja. Forumom bi se veljalo posvetiti v samostojni raziskavi.

H 2: Spletne strani slovenskih parlamentarnih političnih strank omogočajo komunikacijo ljudi s poslanci in člani organov stranke ter so kanal vpliva ljudi na oblikovanje politik

Tudi to hipotezo lahko le deloma potrdimo. Kar tri stranke (SD, SNS in DESUS) nimajo naslovov elektronske pošte predsednika stranke in poslancev. Vsi ostali (SDS, LDS, NSI, SLS) pa imajo naslove dostopne. Ugotovimo lahko, da ta kanal komunikacije poslancev z ljudmi ni še docela izkoriščen in da se tu skrivajo ogromni potenciali razvoja demokracije. Odgovornost za boljšo komunikacijo med oblastjo in ljudmi je tu na obeh straneh. Po eni strani vse stranke še niso vzpostavile popolne infrastrukture za tak način komunikacije, po drugi strani pa v Sloveniji še nismo dovolj razvili kulture komuniciranja javnosti in volivcev s poslanci. Potrdimo lahko tezo Pippe Norris (2001;1), ki pravi, da spletne strani strank v največji meri služijo prepričevanju prepričanih (simpatizerjev in članov stranke) in še ne bistveno vplivajo na premike volilnega telesa in novačenje novih volilcev. Razlog je predvsem v temu, ker je poudarjena predvsem informacijska vrednost spletnih strani, manj prostora pa je namenjenega inštitutom neposredne demokracije in udeležbi zainteresiranih uporabnikov spletnih strani. Vpliv ljudi preko spletnih strani na oblikovanje politik strank je zanemarljiv.

H 3: Spletne strani so se v obdobju med februarjem 2004 in oktobrom 2005 izboljšale

Hipotezo lahko skoraj v celoti potrdimo. Vse stranke razen SNS so spletne strani izboljšale (izpolnile več kriterijev) ali pa ohranile na istem nivoju. DESUS je izpolnil 9 kriterijev, kar je sicer 5 več kot v prvi analizi. Ugotovimo lahko le izboljšanje in ne zadovoljivega stanja. SNS se je edina poslabšala in iz izpolnjevanja borih 11 kriterijev padla na 9 izpolnjenih kriterijev. LDS je izboljšala svojo stran in izpolnjuje 17 kriterijev, kar je dva več kot pri prvi analizi. Napredovali sta strani SD in SLS, ki obe izpolnjujeta 3 kriterije več in jih imata sedaj 18. NSI je ostala na istem, izpolnjuje zelo zadovoljivih osemnajst kriterijev s tem, da so zelo vidne težnje po nadaljnji izboljšavi strani. Isto velja za spletno stran SDS, ki izpolnjuje največ kriterijev, 19, enega več kot v prvi analizi in je glede na merjene kriterije najboljša spletna stran.

Spletne strani se izjemno hitro spreminjajo, prav tako se spreminjajo možnosti uporabe interneta za politično komuniciranje in neposredno demokracijo. Gledano iz perspektive začetka leta 2006, v katerem zaključem diplomsko delo so metodološki kriteriji potrebni prevetritve in novih dodatkov. Predvsem mislim, da je potrebno vnesti kriterij omogočanja komentarjev, spletnih dnevnikov (blogov), kriterij omogočanja e-anket in podobno.

Analizi in njihova medsebojna primerjava je dokazala, da se stranke vse bolj zavedajo pomena spletnih strani. Spletna stran stranke je ogledalo njene uspešnosti, notranje organizacije, truda. Zanimivo bi bilo raziskati povezavo med skrbjo za spletne strani in uspehom na volitvah. Hitra primerjava iz obeh analiz pokaže, da so stranke, ki so februarja 2004 imele najbolj urejene spletne strani jeseni istega leta zmagale volitve. Gre za naključje, ali bi se morebiti dalo dokazati povezavo?

5. ANALIZA ODZIVNOSTI SLOVENSКИH POSLANK IN POSLANCEV NA ELEKTRONSKO POŠTO IN NJIHOVO MNENJE O UVAJANJU ELEKTRONSKIH VOLITEV V SLOVENIJI

5.1. Uvod

Raziskava je namenjena merjenju odzivnosti poslank in poslancev DZ RS na elektronsko pošto. Raziskava je bila prvič izvedena v prejšnji sestavi DZ RS, februarja 2004. Izvedena je bila kot del seminarske naloge pri predmetu Politično komuniciranje. Jeseni 2004 so potekale volitve v državni zbor, ki so dodobra spremenile sestavo državnega zbora. Nov sklic državnega zbora je ponudil odlično priložnost za vnovično merjenje odzivnosti poslank in poslancev. Raziskava je bila ponovljena septembra in oktobra 2005 v novi sestavi državnega zbora. Namen obeh raziskav je začetek longitudinalnega spremljanja odzivnosti poslank in poslancev na elektronsko pošto in njihova podpora elektronskim volitvam.

Meril sem tako skupno odzivnost poslank in poslancev kot tudi odzivnost znotraj strank. Isto velja za vprašanje glede uvajanja elektronskih volitev. Poleg tega je bila izmerjena tudi časovna odzivnost.

5.2. Hipoteze

- H 1: Število poslank in poslancev, ki bodo odgovorili na elektronsko pošto, ne presega polovice vseh poslank in poslancev
- H 2: Odzivnost poslank in poslancev državnega zbora na elektronsko pošto se je v letu 2005 izboljšala v primerjavi z letom 2004 in prejšnjo sestavo državnega zbora
- H 3: Opozicijske ter manjše stranke so bolj odzivne na elektronsko pošto
- H 4: Večina (več kot 50%) vseh odgovorov bo prišlo še isti dan
- H 5: Nova sestava državnega zbora je bolj naklonjena uvajanju elektronskih volitev

5.3. Metodologija raziskave

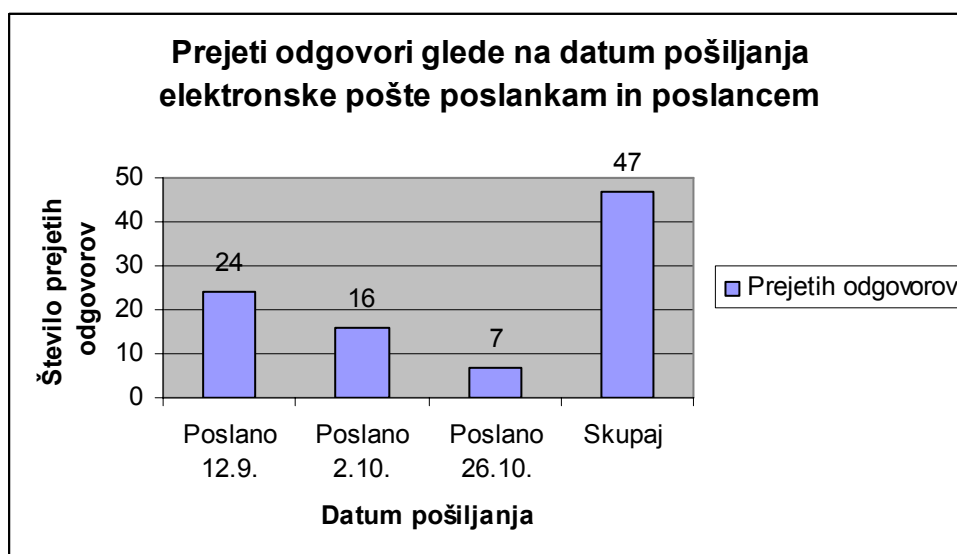
V raziskavi je uporabljena e-anketa kot eno od orodij elektronske demokracije, kot del elektronskega sporočila. Večina e-anket je namenjenih naključnim obiskovalcem spletnih strani, ki odgovarjajo na različna vprašanja. Uporabljena e-anketa je ciljna, saj je namenjena poslankam in poslancem DZ RS z vprašanjem, ki je enako za vse. E-anketa vsebuje eno samo vprašanje o uvajanju elektronskih

volitev v Sloveniji in ponuja tri možne odgovore (podpiram, deloma podpiram, ne podpiram). Posledično je interpretacija odgovorov enostavna in omogoča jasno primerjavo rezultatov za obe sestavi državnega zbora.

5.4. Analiza odzivnosti poslank in poslancev državnega zbora

Elektronsko sporočilo je bilo poslano vsem poslankam in poslancem državnega zbora 12. septembra 2005 dopoldan. Odziv poslank in poslancev na to elektronsko je bil manjši (24 odgovorov) kot februarja 2004 (34 odgovorov). Poslankam in poslancem, ki niso odgovorili, je bilo elektronsko sporočilo poslano še dvakrat, in sicer 2. oktobra 2005 ter 26. oktobra 2005. Po treh pošiljanjih je prišlo 47 odgovorov.

Graf 1: Prejeti odgovori glede na datum pošiljanja elektronske pošte poslankam in poslancem državnega zbora

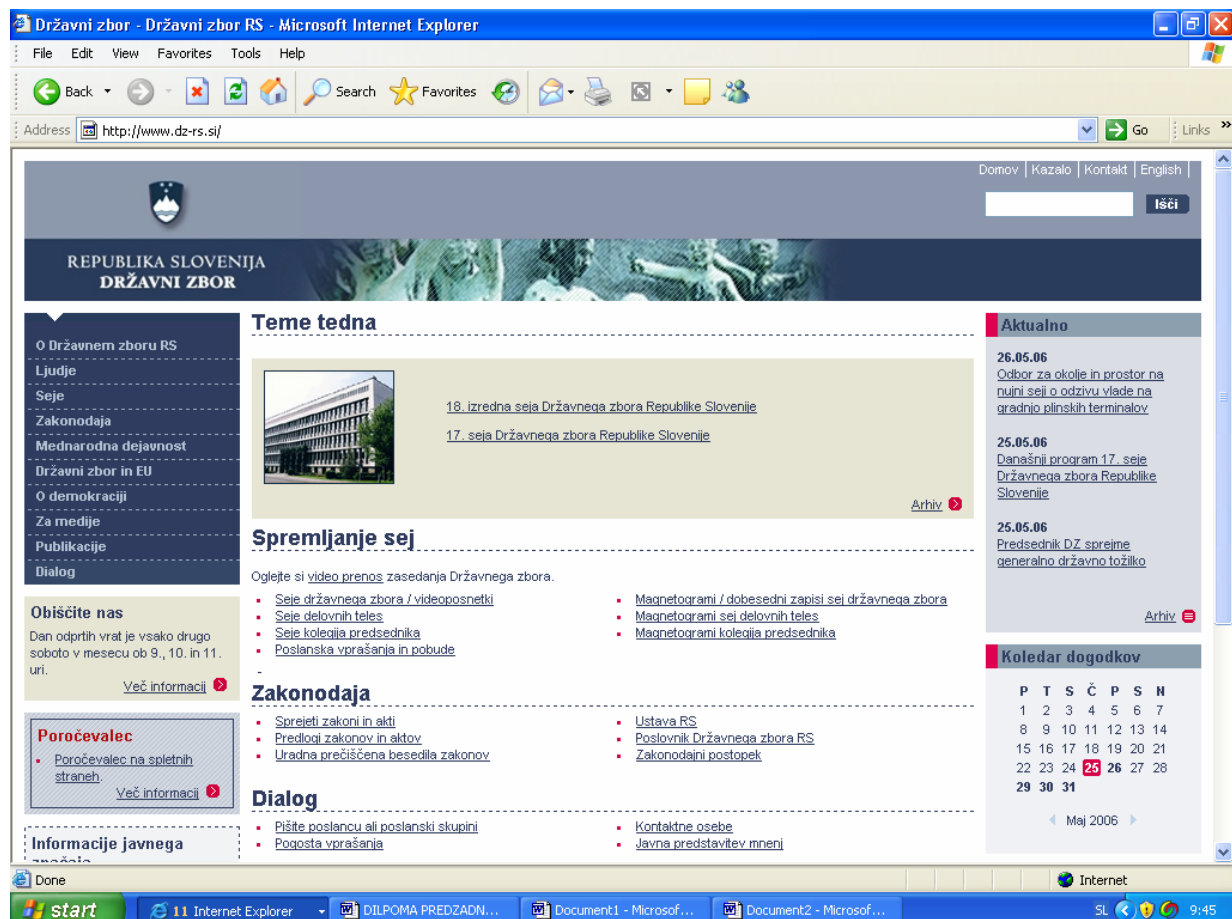
Pri prvem pošiljanju se se pojavile težave, ki so vplivale na slabšo odzivnosti na elektronsko sporočilo. Ozračje v državnem zboru je bilo v času pošiljanja elektronskega sporočila zelo razgreto. Poslankam in poslancem je bilo elektronsko sporočilo poslano v obliki mailing liste, kar se je izkazalo za napako. Nekatere poslanke in poslanci so svoje odgovore pošiljali vsem poslankam in poslancem na mailing listi in s tem po moji oceni vplivali na manjšo odzivnost pri prvem pošiljanju. Drugo in tretje elektronsko sporočilo je bilo posebej poslano vsaki poslanki in

poslancu, ki še ni odgovoril. Težave so izbistrile nekaj jasnih navodil za izvajanje podobnih raziskav v prihodnje:

- elektronsko sporočilo mora biti poslano vsaki poslanki in poslancu posebej
- najprimernejši dnevi za pošiljanje elektronske pošte poslankam in poslancem so v času, ko poteka redno zasedanje državnega zbora

Elektronski naslovi so bili zbrani na spletni strani državnega zbora Republike Slovenije www.dz-rs.si, 10.9.2005 in so razvidni v prilogi A. Neposredno po pošiljanju je zavrnilo elektronski naslov Franca Ferija Horvata in Cvete Zalokar Oražem, katerima je bilo elektronsko sporočilo poslano naknadno še istega dne.

Slika 10: Spletne strani DZ RS

Vir: SPLETNI VIR 28, 24.5.2006

5.4.1 Odzivnost poslank in poslancev skupno

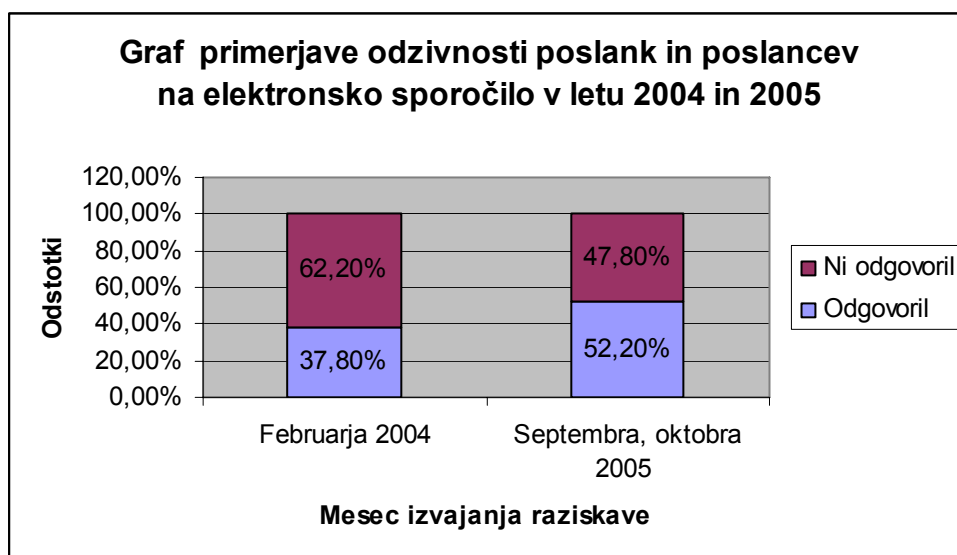
Tabela 7: Analiza odzivnosti poslank in poslancev - skupno

	Februarja 2004	odstotki	Septembra, oktobra 2005 *	Odstotki
Odgovoril	34	37,80%	47	52,20%
Ni odgovoril	56	62,20%	43	47,80%
Skupaj	90	100,00%	90	100,00%

*Septembra in oktobra 2005 je bilo elektronsko sporočilo poslano poslankam in poslancem trikrat, februarja 2004 pa le enkrat.

Od 90 poslanih elektronskih sporočil poslankam in poslancem jih je februarja 2004 34 odgovorilo, kar znaša 37,8% poslank in poslancev državnega zbora. V septembru in oktobru 2005 je na elektronsko sporočilo odgovorilo 47 poslank in poslancev državnega zbora, kar znaša 52,20% vseh poslank in poslancev državnega zbora. Februarja 2004 ni odgovorilo 56 poslank in poslancev (62,20%). Septembra in oktobra 2005 ni odgovorilo 43 poslank in poslancev (47,80%).

Graf 2: Analiza odzivnosti poslank in poslancev - skupno

Primerjava rezultatov med leti 2004 in 2005 pokaže, da se je odzivnost poslank in poslancev izboljšala in prebila mejo 50%. Posledično lahko zavrnemo prvo hipotezo, ki pravi, da število poslank in poslancev, ki se bodo odzvali, ne bo preseglo

50%. Zadržek se pojavi pri temu, ker je bilo elektronsko sporočilo septembra in oktobra 2005 poslano trikrat, kar nedvomno vpliva na boljšo odzivnost. Neposredna primerjava prvega pošiljanja 12. septembra 2005 in februarja 2004 pokaže, da se je na prvo pošiljanje elektronskega sporočila odzvalo le 24 poslank in poslancev, kar je deset manj, kot v februarju 2004. Sporočilo je bilo poslano še dvakrat v želji po čim bolj reprezentativnem mnenju državnega zbora o uvajanju elektronskih volitev.

Drugo hipotezo lahko potrdimo, saj se je odzivnost poslank in poslancev izboljšala iz 37,8 % na 52,2 %, kar predstavlja 14,4% povečanje. Zadržek se zopet pojavi pri pošiljanju treh sporočil v septembru in oktobru 2005.

5.4.2. Odzivnost poslank in poslancev državnega zbora po strankah

V spodnji tabeli je prikaz odzivnosti poslank in poslancev (nominalno in odstotkovno) po strankah.

Tabela 8: Analiza odzivnosti poslank in poslancev državnega zbora po strankah

	FEB.	2004	SEP.,OKT.	2005	Povečanje
	odgovori/vsi poslanci	odstotek	odgovori/vsi poslanci	odstotek	Odzivnosti
LDS	11 od 34	32,40%	13 od 23	56,50%	24,10%
SDS	6 od 13	46,20%	14 od 29	48,30%	2,10%
SD	4 od 11	36,40%	6 od 10	60%	23,60%
SLS	2 od 10	20%	3 od 7	42,90%	22,90%
NSI	4 od 8	50%	6 od 9	66,70%	16,70%
SNS	2 od 4	50%	3 od 6	50%	0%
DESUS	1 od 4	25%	2 od 4	50%	25%
SMS	4 od 4	100%			
narodnosti	0 od 2	0%	0 od 2	0%	0%
Skupaj odgovorov	34 od 90	37,80%	47 od 90	52,20%	

Povečanje skupne odzivnosti se kaže tudi v tem, da se je povečala odzivnost skoraj vseh strank. Stranka mladih Slovenije je na volitvah ostala pred vrati

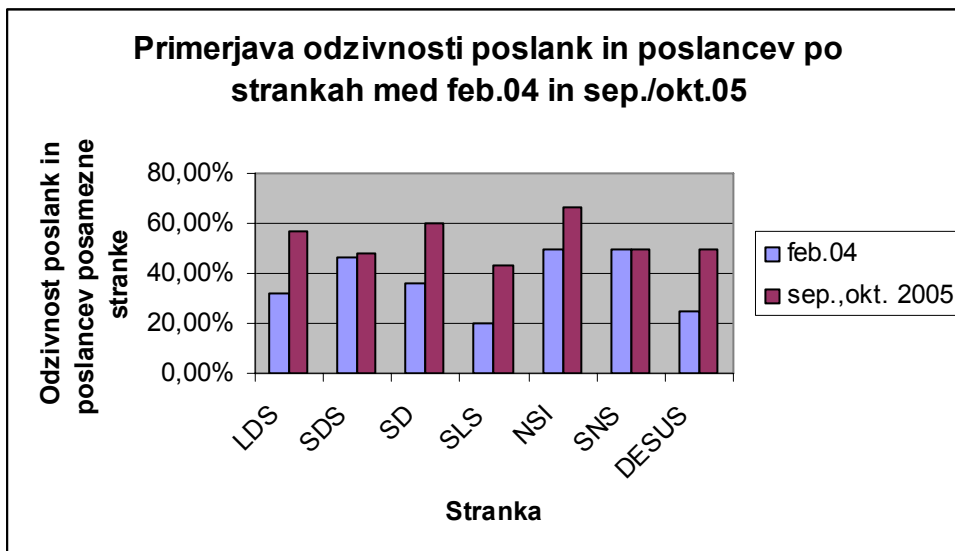
parlamenta. Posledično njene odzivnosti v letu 2005 ne moremo meriti. Pri merjenju odzivnosti po strankah moramo upoštevati kriterij velikosti strank.

Septembra in oktobra 2005 se je odzvalo največ poslank in poslancev Nove Slovenije 66,7%, sledijo ji Socialni demokrati s 60% odzivnostjo. Liberalna demokracija Slovenije je dosegla 56,5% odzivnost, za njo sta Slovenska nacionalna stranka in Demokratična stranka upokojencev s 50% odzivnostjo. Največja stranka, Slovenska demokratska stranka, je dosegla 48,3 % odzivnost, Slovenska ljudska stranka pa 42,9% odzivnost. Predstavnik narodnosti nista odgovorila.

Vse stranke razen SNS so povečale odzivnost na elektronsko sporočilo, če primerjamo februar 2004 in september/oktober 2005. Najbolj je porasla odzivnost DESUS za 25%. LDS-u je odzivnost porasla za 24,10%, poslanke in poslanci SD so povečali odzivnost za 23,6%. Pri SLS so odgovorili 3 od 7 poslancev stranke in s tem povečali odzivnost za 22,9%, NSI pa za 16,70%, poslanke in poslanci SDS so povečali odzivnost za 2,10%.

Kljub velikim razlikam med številom poslancev posameznih strank lahko ugotovimo, da je razpon odzivnosti med 42,90% in 66,7%, kar kaže na to, da so si stranke po strukturi odzivnosti podobne ne glede na število poslank in poslancev stranke v državnem zboru. V prejšnji sestavi državnega zbora je izstopala SMS, ki je dosegla 100% odzivnost.

Graf 3: Primerjava odzivnosti poslank in poslancev po strankah med februarjem 2004 in september / oktobrom 2005

Hipoteza pravi, da so opozicijske ter manjše stranke bolj odzivne na elektronsko pošto. LDS-u in SD-ju se je s prehodom v opozicijo odzivnost zelo izboljšala. Na drugi strani pa se je odzivnost povečala SDS in NSI, ki sta prešli iz opozicije v pozicijo. Hipoteze ne moremo potrditi in ne zavrči. Potrebno bo nadaljnje spremljanje odzivnosti strank. Najbolj odzivne so srednje velike stranke z okrog 10 poslanci.

5.5. Časovna odzivnost

Elektronska pošta omogoča enostavno časovno merjenje odzivnosti in je v tem izjemno natančna in lahko preverljiva.

Tabela 9: Časovna odzivnost

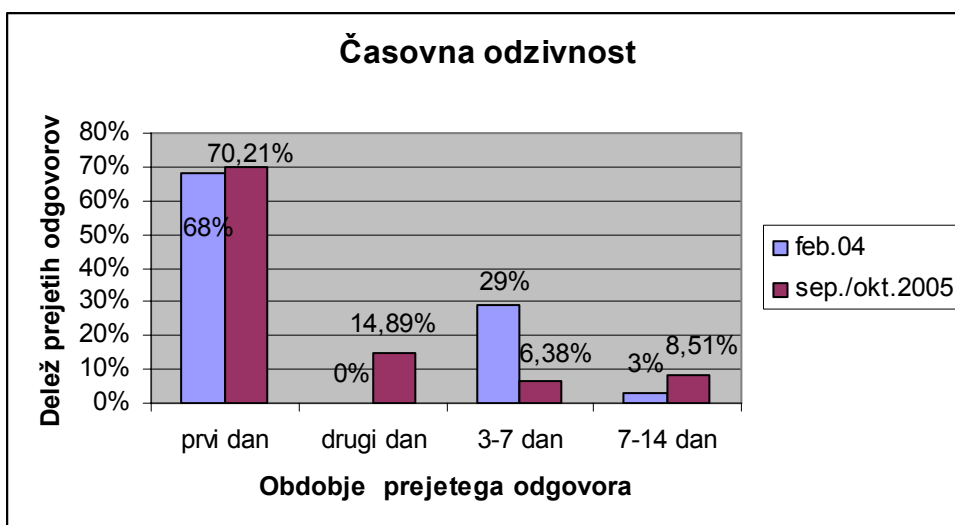
	feb.04		sep./okt.2005	
prvi dan	23	68%	33	70,21%
drugi dan	0	0%	7	14,89%
3-7 dan	10	29%	3	6,38%
7-14 dan	1	3%	4	8,51%
Skupaj	34	100%	47	100,00%

Februarja 2004 je bilo elektronsko sporočilo poslano v sredo zvečer, zato je bil še cel četrtek štet, kot prvi dan za odgovore. Septembra in oktobra 2005 je bilo elektronsko sporočilo poslano trikrat. Kar se tiče časovne odzivnosti so vsi prejeti odgovori upoštevani v zadnjem poslanem elektronskem sporočilu. Pričakovano je daleč največ odgovorov prispelo prvi oziroma isti dan, zato lahko potrdimo peto hipotezo, ker je delež tistih, ki so v obeh primerih odgovorili dan potem, ko so prejeli sporočilo, znašal več kot 50% in sicer februarja 2004 68%, v letu 2005 pa 70,21%. Pri prvem merjenju je bil drugi dan petek, kar pomeni, da je petek izrazito neugoden dan za merjenje odzivnosti državnega zbora. To je povezano z naravo poslanskega dela, ki je ob koncih tedna skoncentrirano v okolja, kjer so bile poslanke in poslanci izvoljeni. Februarja 2004 je v obdobju od 3-7 dne prišlo 11 odgovorov, v obdobju 7-14 dne pa je prišel še en odgovor. Nekatere poslanke in poslanci so se opravičevali za zamudo predvsem zaradi dopustov v tem času.

Septembra in oktobra 2005 je drugi dan prišlo 14,89% vseh odgovorov. Od 3.-7. dne je bilo teh odgovorov 6,38%, v obdobju 7.-14. dneh 8,51%. Zaključimo lahko, da so odgovori v veliki meri skoncentrirani v prvem in deloma drugem dnevu.

Graf 4: Časovna odzivnost

5.6. Podpora uvajanju elektronskih volitev

V elektronskem sporočilu sem postavil naslednje vprašanje.

Spoštovani,

V okviru diplomskega dela na Fakulteti za družbene vede opravljam raziskavo (Politično komuniciranje slovenskih parlamentarnih političnih strank preko svetovnega spleta) v okviru katere bi med drugim rad izmeril odzivnost slovenskih poslank in poslancev na elektronsko pošto in vaše cenjeno mnenje o uvajanju elektronskih volitev v Sloveniji. Raziskava je že bila enkrat opravljena v prejšnji sestavi državnega zbora.

Vprašanja: Ali podpirate uvajanje elektronskih volitev v Sloveniji?

Podpiram

Deloma podpiram

Ne podpiram

Prosim, da mi odgovorite v okviru treh možnih odgovorov. Vsem poslankam in poslancem, ki boste odgovorili na vprašanje, bom posredoval izsledke raziskave v elektronski obliki. Vnaprej hvala za vaš trud!

Ožbej Marc, absolvent Teoretsko-analitske politologije

Podpora političnih strank uvajanju elektronskih volitev je močno opredeljena s sociodemografsko bazo volilcev stranke. Študija Ustavno-pravni in politološki vidiki uvajanja e volitev v RS na tej točki navaja naslednje: *Na osnovi societalnih skupin, na katere razpade volilno telo, lahko sklepamo, katere skupine bodo zaradi načina življenja in dela, preferenc in načina uporabe informacijsko komunikacijskih tehnologij itd. bolj in katere manj naklonjene politiki uvajanja elektronskega glasovanja. Če se opremo na raziskave, ki kažejo, da tovrstno tehnologijo preferirajo predvsem mladi obeh spolov, moški srednjih let, prebivalci mest, pripadniki srednjega in višjega sloja, intelektualci itd., potem lahko sklepamo, da bodo tiste politične stranke, ki so volilno zasidrane v societalnih skupinah, ki prvenstveno ne preferirajo tovrstne tehnologije na sploh in zato tudi ne kot nadomestilo za papirnate volitve, javno nasprotovale politiki elektronskega glasovanja še posebno, če bo zahteva po takojšnji zamenjavi papirnatega načina z elektronskim načinom glasovanja. Po drugi strani pa bodo tiste stranke, ki so volilno ukoreninjene v societalnih skupinah, ki jim uporaba te tehnologije ni tuja in so jo že sprejele za svojo, zagovarjale politiko in uvajanje elektronskega glasovanja. Te stranke bodo po drugi strani z zagovarjanjem te politike ciljale tudi na »nomade in abstinente« (Pečjak, 1995:183), predvsem na tiste, ki jim je tovrstna tehnologija blizu, in si s tem pridobile nove volilce. Največ abstinentov pa je prav med mladimi, ki jim tovrstna tehnologija ni tuja, čeprav je po raziskavah sodeč (Kropivnik v: Fink-Hafner, 2002:36) skupina, ki je najmanj strankarsko profilirana in je lahko zato še kako interesantna za vsako politično stranko kot potencialno volilno telo (SPLETNI VIR 3, 25.5.2006).*

5.6.1. Podpora uvajanju elektronskih volitev skupno

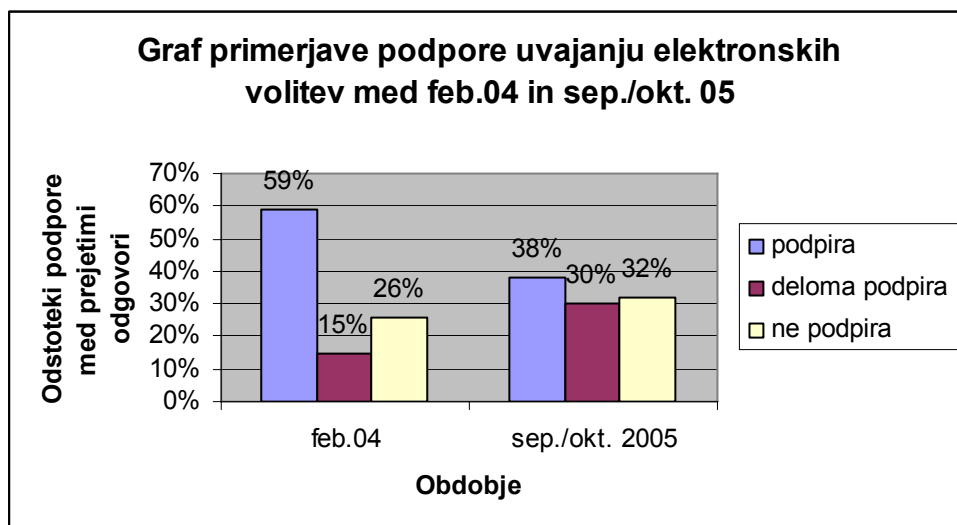
Tabela 10: Podpora uvajanju elektronskih volitev skupno

	feb.04			sep./okt.2005		
	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev n = 90	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev n=90
Podpira	20	59%	22%	18	38%	20%
deloma podpira	5	15%	6%	14	30%	16%
ne podpira	9	26%	10%	15	32%	17%
skupaj	34	100%		47	100%	

Februarja 2004 je uvajanje elektronskih volitev podpiralo 20 poslank in poslancev. Elektronske volitve so imele kar 59% podporo med tistimi, ki so odgovorili. V primerjavi z vsemi poslankami in poslanci državnega zbora (90) je znašal ta delež 22%. Deloma je uvajanje elektronskih volitev podpiralo 5 poslank in poslancev, kar znaša 15% tistih, ki so odgovorili, in 6% vseh poslank in poslancev. Uvajanja elektronskih volitev februarja 2004 ni podpiralo 9 poslank in poslancev, kar znaša 26% tistih, ki so odgovorili, oziroma 10% vseh poslank in poslancev v državnem zboru.

Septembra in oktobra 2005 je uvajanje elektronskih volitev podpiralo 18 poslank in poslancev. Uvajanje elektronskih volitev podpira 38% poslank in poslancev, ki so odgovorili. Vemo, da v primerjavi z vsemi 90 poslankami in poslanci uvajanje elektronskih volitev podpira 20% vseh poslank in poslancev. Delno podporo uvajanju elektronskih volitev je namenilo 14 poslank in poslancev oziroma 30% tistih, ki so odgovorili na elektronsko sporočilo. V primerjavi s celotnim državnim zborom znaša delež poslank in poslancev, ki delno podpira uvajanje elektronskih volitev, 16%. Uvajanja elektronskih volitev ne podpira 15 poslank in poslancev oziroma 32% vseh, ki so odgovorili. V primerjavi s celotno sestavo državnega zbora zagotovo vemo, da 17% poslank in poslancev državnega zbora ne podpira uvajanja elektronskih volitev.

Graf 5: Primerjava podpore uvajanju elektronskih volitev med februarjem 2004 in september / oktobrom 2005

Primerjava med oktobrom 2004 in september/oktobrom 2005 pokaže, da se je delež čiste podpore elektronskim volitvam zmanjšal. Podpora je padla z 20 na 18 poslank in poslancev. Narasel je delež poslank in poslank, ki uvajanje elektronskih volitev deloma podpirajo. V letu 2005 je teh kar 14. Prav tako je naraslo število poslank in poslancev, ki uvajanja elektronskih volitev ne podpirajo, in sicer z 9 na 15. Zaključimo lahko, da je v tej sestavi državnega zbora za sprejem zakona o uvajanju elektronskih volitev relativno malo možnosti. Še posebej, če upoštevamo dejstvo, da je za sprejem tega zakona potrebna dvo - tretinjska večina. Vse tri skupine (podpira, deloma podpira, ne podpira) so približno tretjinsko razporejene. Vzorec več kot polovice poslancev pa je tudi precej trden pokazatelj.

Peto hipotezo moramo zavrnil, saj je nova sestava državnega zbora manj naklonjena uvajanju elektronskih volitev.

5.6.2. Podpora uvajanju elektronskih volitev v strankah

Vrednotenje rezultatov po posameznih strankah nam pokaže premike podpore uvajanju elektronskih volitve znotraj posameznih strank.

5.6.2.1. Liberalna demokracija Slovenije

Tabela 11: Podpora LDS uvajanju elektronskih volitev

LDS	feb.04			sep.	okt.	2005
	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 34	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 23
Podpira	9	81,8%	26,5%	8	61,5%	34,7%
deloma podpira	2	18,2%	5,9%	5	38,5%	21,7%
ne podpira	0	0%	0%	0	0%	0%
Skupaj	11	100%		13	100%	

Februarja 2004 je 9 poslank in poslancev LDS podpiralo uvajanje elektronskih volitev, v letu 2005 pa 8. Vendar je delež tistih, ki uvajanje elektronskih volitev deloma podpirajo narasel iz dva na pet. Upoštevajoč dejstvo, da se je število poslank in poslancev LDS v novem mandatu zmanjšalo s 34 na 23, lahko zaključimo, da se je podpora uvajanju elektronskim volitvam znotraj LDS povečala s 26,5% na 34,7%. V LDS nobena poslanka in poslanec, ki je odgovoril ne nasprotuje uvajanju elektronskih volitev.

5.6.2.2. Slovenska demokratska stranka

Tabela 12: Podpora SDSa uvajanju elektronskih volitev

SDS	Feb.04			sep.	okt.	2005
	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 13	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 29
Podpira	0	0%	0%	5	35,7%	17,2%
deloma podpira	1	17%	7,7,%	3	21,4%	10,3%
ne podpira	5	83%	38,5%	6	42,9%	20,7%
skupaj	6	100%		14	100%	

Poslanska skupina SDS se je v novi sestavi državnega zbora najbolj povečala s 13 na 29 poslank in poslancev. V prejšnji sestavi državnega zbora ni nobena poslanka ali poslanec SDS podpiral uvajanja elektronskih volitev. V sedanji sestavi državnega zbora je takih 5, kar znaša 17,2% celotne poslanske skupine SDS. Prav tako je narasla delna podpora z 1 na 3 poslance oziroma s 7,7% na 10,3% celotne poslanske skupine SDS. Delež tistih, ki znotraj poslanske skupine SDS ne podpirajo uvajanja elektronskih volitev, pa je padel z 38,5% na 20,7%. Še vedno pa je delež slednjih v SDS prevladujoč. Čeprav se je podpora uvajanju elektronskih volitev znotraj SDS povečala, pa je izglasovanje zakona z ustavno večino zelo daleč.

5.6.2.3. Socialni demokrati

Tabela 13: Podpora SDja uvajanju elektronskih volitev

SD	Feb.04			sep.	okt.	2005
	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 11	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 10
Podpira	4	100%	36,4%	4	66,7%	40%
deloma podpira	0	0%	0%	2	33,3%	20%
ne podpira	0	0%	0%	0	0%	0%
skupaj	4	100%		6	100%	

Združena lista socialnih demokratov se je v vmesnem obdobju preimenovala v Socialne demokrate in v novi sestavi državnega zbora izgubila enega poslanca, tako da jih ima danes 10. Februarja 2004 so vse štiri poslanke in poslanci, ki so odgovorili na vprašanje podpirali uvajanje elektronskih volitev, kar je znašalo 36,4% podpore glede na celotno poslansko skupino. Jeseni 2005 so uvajanje elektronskih volitev zopet podpirale 4 poslanke in poslanci SD, kar pa zaradi zmanjšanja števila poslancev za 1 pomeni povečanje podpore znotraj poslanske skupine na 40%. Delno podporo sta uvajanju elektronskih volitev namenila dva poslanca, kar predstavlja 20% celotne poslanske skupine. Nihče iz poslanske skupine SD ni poslal odgovora, ki ne podpira uvajanja elektronskih volitev. V splošnem lahko rečemo, da se je podpora povečala, predvsem na račun tistih, ki uvajanje elektronskih volitev deloma podpirajo.

5.6.2.4. Slovenska ljudska stranka

Tabela 14: Podpora SLS uvajanju elektronskih volitev

SLS	feb.04			sep.	okt.	2005
	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 10	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 7
Podpira	1	50%	10%	0	0%	0%
deloma podpira	0	0%	0%	0	0%	0%
ne podpira	1	50%	10%	3	100%	42,6%
skupaj	2	100%		3		

Slovenska ljudska stranka je v novi sestavi državnega zbora izgubila 3 poslance in jih ima sedaj 7. Februarja 2004 sta odgovorila dva, pri čemer je eden podpiral uvajanje elektronskih volitev, eden pa je nasprotoval. Jeseni 2005 so odgovorili trije poslanci SLS, vsi trije niso podpirali uvajanja elektronskih volitev, kar pomeni 42,6% nasprotovanje elektronskim volitvam znotraj celotne poslanske skupine SLS. Ugotovimo lahko, da se je podpora uvajanju elektronskih volitev znotraj SLS zmanjšala oziroma je ni več, medtem ko se je nasprotovanje povečalo z 10% na 42,6% gledano na celotno poslansko skupino.

5.6.2.5. Nova Slovenija

Tabela 15: Podpora NSI uvajanju elektronskih volitev

NSI	feb.04			sep.	okt.	2005
	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 8	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 9
Podpira	1	25%	12,5%	0	0%	0%
deloma podpira	2	50%	25%	2	33,3%	22,2%
ne podpira	1	25%	12,5%	4	66,7%	44,4%
skupaj	4	100%		6	100%	

Poslanska skupina Nove Slovenije ima poslanca več kot v prejšnji sestavi DZ RS. Februarja je podporo uvajanju elektronskih volitev namenil en poslanec (12,5% poslanske skupine). Jeseni 2005 uvajanja elektronskih volitve ni podprl nihče. Uvajanje elektronskih volitev sta v obeh analizah podprla dva poslanca, kar pa vseeno pomeni znižanje s 25% na 22,2% glede na celotno poslansko skupino. Močno pa je narasel delež tistih, ki v poslanski skupini NSI ne podpirajo uvajanja elektronskih volitev, in sicer z 12,5% na 44,4% celotne poslanske skupine. Zaključimo lahko, da je podpora uvajanju elektronskih volitev znotraj NSI padla ter da se je močno povečalo nasprotovanje uvajanju elektronskih volitev znotraj te stranke.

5.6.2.6. Stranka mladih Slovenije

Tabela 16: Podpora SMS uvajanju elektronskih volitev

SMS	feb.04		
	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 4
Podpira	4	100%	100%
deloma podpira	0	0%	0%
ne podpira	0	0%	0%
skupaj	4	100%	

Stranki mladih Slovenije se ni uspelo prebiti v novo sestavo državnega zbora. Posledično smo njen rezultat lahko merili samo februarja 2004, ko so vsi štirje poslanci SMSa potrdili podporo uvajanju elektronskih volitev in takrat edini dosegli 100% podporo.

5.6.2.7. Slovenska nacionalna stranka

Tabela 17: Podpora SNS uvajanju elektronskih volitev

SNS	feb.04			sep.	okt.	2005
	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 4	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 6
Podpira	0	0%	0%	0	0%	0%
deloma podpira	0	0%	0%	1	33,3%	16,7%
ne podpira	2	100%	50%	2	66,7%	33,3%
skupaj	2	100%		3	100%	

Slovenska nacionalna stranka je povečala poslansko skupino s štirih na šest poslancev. Na obeh merjenjih nihče od poslanke in poslancev SNS ni podprl uvajanja elektronskih volitev. Jeseni 2005 je deloma podprl uvajanje elektronskih volitev en član poslanske skupine SNS. Obakrat sta uvajanju elektronskih volitve nasprotovala dva člana, kar pa vseeno pomeni padec nasprotovanja s 50% na 33,3%. Zaključimo lahko, da se je nasprotovanje uvajanju elektronskih volitev znotraj SNS zmanjšalo. Kljub temu pa je podpora minimalna.

5.6.2.8. Demokratična stranka upokojencev

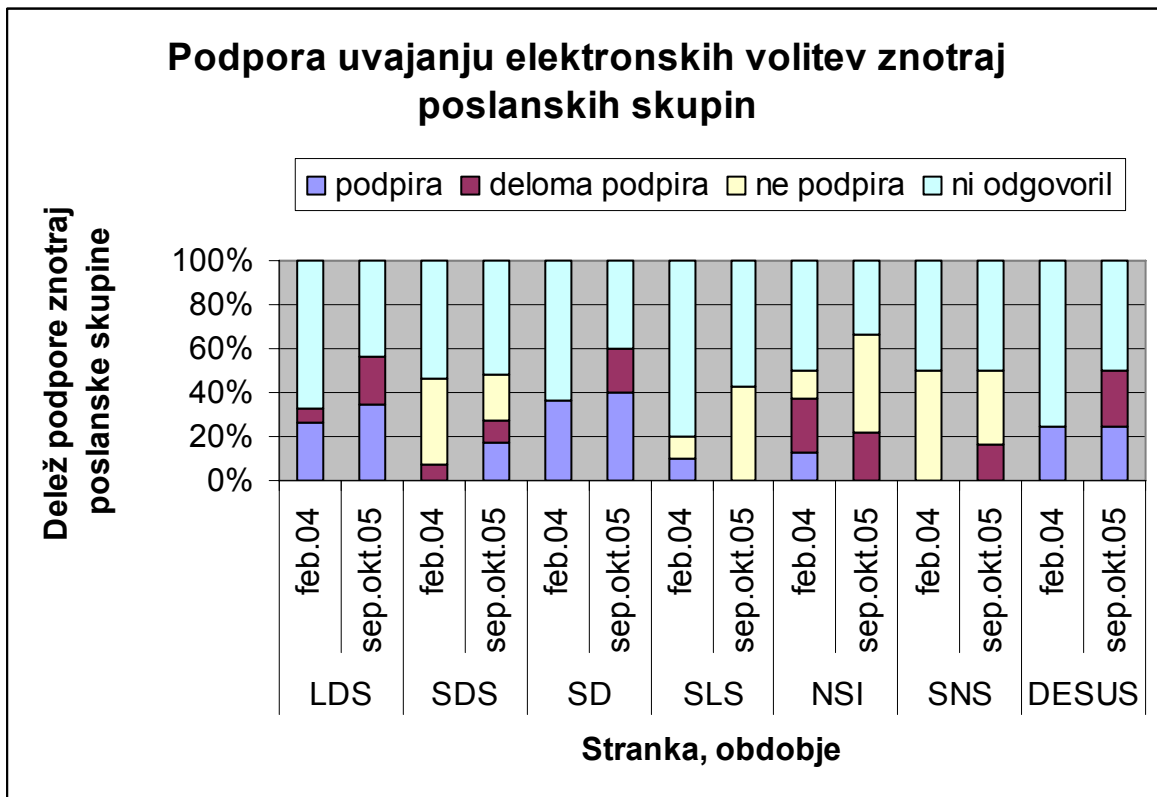
Tabela 18: Podpora DESUS uvajanju elektronskih volitev

DESUS	feb.04			sep.	okt.	2005
	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 4	odgovori	odstotek	odgovori na število vseh poslancev stranke n = 4
podpira	1	100%	25%	1	50%	25%
deloma podpira	0	0%	0%	1	50%	25%
ne podpira	0	0%	0%	0	0%	0%
skupaj	1	100%		2	100%	

Demokratična stranka upokojencev je ohranila isto število poslancev v obeh sestavah državnega zbora. Februarja je uvajanje elektronskih volitev podprl en poslanec DESUS, kar se je ponovilo jeseni 2005. Poleg tega pa je še en poslanec DESUS deloma podprl uvajanje elektronskih volitev. Zaključimo lahko, da na podlagi prejetih odgovorov lahko sklepamo, da se je podpora uvajanju elektronskih volitev znotraj DESUS povečala.

5.6.2.9. Primerjava podpore uvajanju elektronskih volitev znotraj strank

Graf 6: Podpora uvajanju elektronskih volitev znotraj poslanskih skupin.

Največjo podporo uvajanju elektronskih volitev vseskozi izkazujejo SD in LDS. Pri obeh je podpora v primerjavi s februarjem 2004 narasla. Stabilno četrtnsko podporo beleži DESUS. SDS je podporo dvignila z ničle februarja 2004 na 35,7% septembra, oktobra 2005. Pri SLS in NSI je pri zadnjem merjenju prišlo do padca podpore uvajanju elektronskih volitev. SNS na obeh merjenjih ni podprla uvajanja elektronskih volitev.

Največje nasprotovanje uvajanju elektronskih volitev najdemo pri NSI (44,4%), sledi ji SLS (42,6%). Za obe stranki je značilno, da se je nasprotovanje povečalo. Navkljub temu, da se je nasprotovanje SNS zmanjšalo, zadošča za tretje mesto (33,3%). Edina preostala stranka, ki ne podpira uvajanja elektronskih volitev, z 20,7% deležem, je SDS, ki pa je svojo nenaklonjenost zmanjšala z 38,5% februarja 2004.

Delež tistih, ki deloma podpirajo uvajanje elektronskih volitev, je največji znotraj DESUS (25%), LDS (21,7%) in SD (20%).

6. ZAKLJUČEK

Tako teoretični kot empirični del diplomskega dela je jasno pokazal, da je področje elektronske demokracije zelo kompleksno. Ne moremo govoriti o enovitem teoretskem pogledu na elektronsko demokracijo in možnosti uporabe njenih orodij. Empirični del je še jasneje pokazal, da vzbuja razvoj elektronske demokracije in njenih orodij veliko pogledov. Tako tistih, ki v njej vidijo priložnost, kot tistih, ki jo popolnoma zavračajo.

Empirični del diplomskega dela je zelo lepo zajel vse tri tipe orodij elektronske demokracije. Preverjanje informacijskih orodij skozi raziskavo spletnih strani političnih strank je pokazalo stopnjo informacij na spletnih straneh parlamentarnih političnih strank v Sloveniji. Zaključimo lahko, da je pri večini strank stanje zadovoljivo. Obstaja pa še veliko rezerv za izboljšanje spletnih strani, ki ne bi služile le vzgajanju že osvojenе vojske volivcev, ampak bi pomenile tudi primerjalno prednost posamezne stranke v boju za nove. Spletne strani strank so se v večini primerov izboljšale. Pri nekaterih je opaziti nove, izjemno pozitivne spremembe, predvsem v omogočanju komentiranja vseh vesti na spletnih straneh.

Zaključki, povezani s komunikacijskimi orodji elektronske demokracije, so že manj ugodni za slovenske parlamentarne politične stranke. Število forumov na spletnih straneh političnih strank se je zmanjšalo. Očitno je, da imajo politične stranke velike težave s forumi na svojih spletnih straneh. Obstala sta samo še dva (SDS, NSI). Forumi so pomanjkljivo moderirani in povečini pregreti s "kiber gverilo" v večini nasprotnih ideoloških polov. Orodje e-foruma zaradi nizke politične kulture in slabega moderiranja ne služi posvetovanju (deliberaciji) ampak bolj obračunavanju. Prav tako so zelo neizkoriščene e-ankete, ki nimajo jasnega namena prispevati k posvetovanju in oblikovanju politik, ampak v večini primerov služijo kot stihijski okrasek spletnih strani. Nedvomno lahko zaključimo, da se je elektronska demokracija, gledano skozi komunikacijska orodja spletnih strani strank, v preučevanem obdobju zmanjšala.

Odločevalna orodja elektronske demokracije je diplomsko delo obravnavalo na nivoju vprašanja v e-anketi o podpori uvajanju elektronskih volitev v Sloveniji. Elektronske volitve so eno od temeljnih odločevalnih orodij. Raziskava je pokazala, da je podpora uvajanju elektronskih volitev v novi sestavi DZ RS manjša, kot je bila v prejšnji sestavi. Glede na to, da že prejšnja sestava DZ RS ni sprejela dopolnil ustave, ki bi omogočile vsaj postopno uvajanje elektronskih volitev, lahko ocenimo,

da v tej sestavi DZ RS praktično ni možnosti, da bi ustavna večina potrdila postopno uvajanje elektronskih volitev. Raziskava je jasno potrdila tezo, da posamezne societalne skupine, ki sestavljajo pretežno volilno telo posameznih strank, močno določajo odnos posamezne stranke do uvajanja elektronskih volitev. Stranke z mlajšim, urbanim in bolj izobraženim volilnim telesom, podpirajo uvajanje e-volitev. Stranke, v katerih prevladuje manj izobraženo, starejše volilno telo s podeželja, pa e-volitvam nasprotujejo.

Na področju elektronske demokracije čaka stranke in državo še veliko dela. Marsikatero orodje elektronske demokracije je možno izboljšati z relativno minimalnimi vložki. Predvsem gre tu za spletne strani političnih strank, ki bodo ponujale vse informacije (tudi volilne izide), ki jih potrebuje volivec za kvalitetno odločanje. Forumi predstavljajo prvo točko prehoda na višji nivo sprejemanja elektronske demokracije kot del političnega in družbenega vsakdana. Ta prehod je izjemno pomemben, trenutno pa nam v Sloveniji ne gre najbolje, kar kažejo forumi političnih strank in ukinjanje forumov na spletnih straneh lokalnih skupnosti. V najkrajšem možnem času je potrebno začeti vzpostavljati politično kulturo na e-forumih skozi primerno moderiranje in tematsko usmerjevanje forumov, ki služijo posvetovanju in ne obračunavanju. Za kaj takega pa je potreben strokoven pristop, vložena večja materialna sredstva in angažma več kadrov zunaj in znotraj političnih strank.

Uvajanje odločevalnih orodij elektronske demokracije pa mora po izrazito postopni poti, začeni s povečanjem elektronske pismenosti prebivalstva Slovenije. Ustvariti je potrebno pogoje za okolje, v katerem bo razumevanje odločevalnih orodij elektronske demokracije pomenilo zavedanje njihovih prednosti za razvoj demokracije in ne sumničavega zavračanja povezanega z bolj ali manj utemeljenimi pomisleki glede varnosti elektronskih volitev. Nastavki v strategiji uvajanja elektronske demokracije v Sloveniji, ki opredeljujejo postopnost, začeni s poskusi v lokalnih skupnostih, in absolutno ter splošno zaupanje v varnost vseh računalniških protokolov povezanih z elektronskimi volitvami so prava pot. Prava pot k temu, da bomo skozi orodja elektronske demokracije bolj neposredno soodločali o politiki in plateh družbenega življenja, ki nas bodo zanimala kot aktivne državljane.

7. VIRI IN LITERATURA

7.1. Samostojne publikacije in članki

- Becker, Ted (2000): The future of Teledemocracy, Praeger, Westport, London, ZDA
- Bučar, Šabič, Brglez, Kalin-Golob (2000): Navodila za pisanje seminarske naloge in diplomska dela, Ljubljana
- Fink-Hafner, D. in Tomaž Boh, ur. (2002): Parlamentarne volitve 2000
- Franz, Damjan (2003): Digitalna demokracija in politična kultura na primeru Slovenije, V Darij Zadnikar (ur), S poti v digitalno demokracijo Časopis za kritiko znanosti in novo antropologijo, letnik XXXI, številka 211, Študentska založba, Ljubljana
- London, Scott (1995): Teledemocracy vs. Deliberative democracy – A comparative look at two models of public talk, v Interpersonal Computing and Technology: An electronic Journal for the 21 Century, No.2, p. 33-55
- Lukšič, Andrej (2000) K participativni demokraciji: Ali gre za nujnost dograditve institucij odločanja industrijsko razvitih držav? IB revija 34 (3/4), 14-19
- Lukšič, Andrej (2003): Hermesovi obrazi demokracije, V Darij Zadnikar (ur), S poti v digitalno demokracijo, Časopis za kritiko znanosti in novo antropologijo, letnik XXXI, številka 211, Študentska založba, Ljubljana
- Hague, N. Barry, and Loader, Brian D., (ur) (1999): Digital democracy: Discourse and Decision making in the Information Age, Routledge
- Marc, Ožbej (2004): Politično komuniciranje slovenskih parlamentarnih političnih strank preko svetovnega spleta, Seminarska naloga, FDV, Ljubljana
- Norris, Pippa (2000): A Virtuos Circle: Political Communicatons in Post-Industrial Societies, Cambridge University
- Pečjak V. (1995): Politična psihologija, Ljubljana
- Vreg, France (2001) Globalizacija in elektronska demokracija. Teorija in praksa 38 (1), 5-38
- Vintar, Mirko (ur.) (2000): Slovenija kot informacijska družba – modra knjiga, v Uporabna informatika, Slovensko društvo Informatika, Ljubljana

7.2. Spletni viri

- SPLETNI VIR 1: Aarhuška konvencija. URL: http://www.gov.si/mop/zakonodaja/zakoni/okolje/arhuska_konvencija.pdf, 10.12.2005
- SPLETNI VIR 2: Eurostat (2005), Raziskava o informacijsko komunikacijski tehnologiji, Eurostat news release, 45/2006, URL: <http://www.ris.org/uploadi/editor/1144668107EUROSTAT-dostop.pdf>, 25.2.2006
- SPLETNI VIR 3: Grad, Lukšič A, Zagorc (2006): Študija izvedljivosti: Ustavno pravni in politološki vidiki uvajanja e-volitev v RS, URL: <http://e-uprava.gov.si/eud/e-uprava/evolitve-priloga1.doc>, 1.5.2006
- SPLETNI VIR 4: Kvas, Barbara (2006), Spletna stran e-demokracija, URL: http://www.e-demokracija.si/?page_id=6, 21.5.2006
- SPLETNI VIR 5: Lukšič A., Delakorda S. (2005): E – demokracija, Vabljen predavanje na Ministrstvu za javno upravo RS, URL: http://www.e-participacija.si/files/e-demokracija_predavanje-mju.pps#1, 20.5.2006
- SPLETNI VIR 6: Norris, Pippa (2001) Preaching to the Converted? Pluralism, Participation, and Party Websites, Harvard University, Cambridge, URL: <http://ksghome.harvard.edu/~pnorris/ Acrobat/Preaching>, 20.2.2004
- SPLETNI VIR 7: Portal e – uprava republike Slovenije URL: <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/edemokracija.euprava>, 24.5.2006
- SPLETNI VIR 8: Rajiv Simon Peter (1999): What is Electronic Democracy?; URL: <http://www.rajiv.co.uk/freedom/what.html>, 15.4.2006
- SPLETNI VIR 9: RIS (2004), Raziskava o demografskih značilnostih uporabnikov interneta v Sloveniji, URL: <http://www.ris.org/content.php?p1=276&p2=621&p3=666&id=666>, 10.4.2006
- SPLETNI VIR 10: Spletna stran e – uprave, URL: <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/edemokracijaStran.euprava?pageid=508>, 26.5.2006
- SPLETNI VIR 11: Spletna stran Janeza Potočnika, URL: http://weblog.jrc.ec.europa.eu/comments/potocnik/Weblog/involving_more_women_in_science, 24.5.2006
- SPLETNI VIR 12: Spletna stran Raba interneta v Sloveniji, URL: <http://www.ris.org/>, 24.5.2006

- SPLETNI VIR 13: Smernice ministrske konference Manchester, 24. november 2005 – Signposts towards e-Government 2010; URL http://europa.eu.int/information_society/activities/egovernment_research/doc/minconf2005/signposts2005.pdf, 10.1.2006
- SPLETNI VIR 14: Spletne strani SDM., URL: www.sdm-si.org, 24.10.2005
- SPLETNI VIR 15: Spletne strani SDS, URL: www.sds.si, 24.10.2005
- SPLETNI VIR 16: Spletne strani LDS, URL: www.lds.si, 24.10.2005
- SPLETNI VIR 17: Spletne strani Jelka Kacina, URL: www.kacin.si, 24.10.2005
- SPLETNI VIR 18: Spletne strani MLD, URL: www.mld.lds.si, 24.10.2005
- SPLETNI VIR 19: Spletne strani MF, URL: <http://www.mladiforum.org>, 24.10.2005
- SPLETNI VIR 20: Spletne strani Boruta Pahorja, URL: www.borutpahor.si, 24.10.2005
- SPLETNI VIR 21: Spletne strani SD, URL: www.socialnidemokrati.si, 24.10.2005
- SPLETNI VIR 22: Spletne strani MS, URL: www.mladaslovenija.org, 25.10.2005
- SPLETNI VIR 23: Spletne strani NSI, URL: www.nsi.si, 25.10.2005
- SPLETNI VIR 24: Spletne strani NG, URL: www.nova.generacija.org, 25.10.2005
- SPLETNI VIR 25: Spletne strani SLS, URL: www.sls.si, 25.10.2005
- SPLETNI VIR 26: Spletne strani SNS, URL: www.sns.si, 26.10.2005
- SPLETNI VIR 27: Spletne strani DESUS, URL: www.desus.si, 26.10.2005
- SPLETNI VIR 28: Spletne strani DZ RS, URL: www.dz-rs.si, 10.9.2005
- SPLETNI VIR 29: Obvestilo o ukinitvi foruma na spletni strani MF, URL <http://www.mladiforum.org/vsebina.php?action=show&id=32>, 24.10.2005

8. PRILOGE

Priloga A: Elektronski naslovi poslank in poslancev državnega zbora septembra in oktobra 2005:

alenska.jeraj@dz-rs.si, bojan.rugelj@dz-rs.si, bojan.starman@dz-rs.si,
branko.marinic@dz-rs.si, danijel.krivec@dz-rs.si, dimitrij.kovacic@dz-rs.si,
france.cukjati@dz-rs.si, eva.irgl@dz-rs.si, franc.jazbec@dz-rs.si, franc.susnik@dz-
rs.si, ivan.grill@dz-rs.si, joze.tanko@dz-rs.si, jozef.ficko@dz-rs.si,
jozef.jerovsek@dz-rs.si, branko.grims@dz-rs.si, tomaz.stebe@dz-rs.si,
marijan.pojbic@dz-rs.si, milenko.ziherl@dz-rs.si, mirko.zamernik@dz-rs.si,
miro.petek@dz-rs.si, mitja.ljubeljsek@dz-rs.si, pavel.rupar@dz-rs.si,
polonca.dobrajc@dz-rs.si, robert.hrovat@dz-rs.si, rudi.versnik@dz-rs.si,
rudolf.petan@dz-rs.si, srecko.hvauc@dz-rs.si, stane.pajk@dz-rs.si,
zvonko.cernac@dz-rs.si, anton.rop@dz-rs.si, anton.anderlic@dz-rs.si,
milan.cviki@dz-rs.si, geza.dzuban@dz-rs.si, slavko.gaber@dz-rs.si,
pavel.gantar@dz-rs.si, ljubo.germic@dz-rs.si, ales.gulic@dz-rs.si, miran.jeric@dz-
rs.si, matej.lahovnik@dz-rs.si, darja.lavtizar-bebler@dz-rs.si, rudolf.moge@dz-rs.si,
marko.pavliha@dz-rs.si, milan.petek@dz-rs.si, lojze.posedel@dz-rs.si,
borut.sajovic@dz-rs.si, mitja.slavinec@dz-rs.si, majda.sirca@dz-rs.si,
jozef.skolc@dz-rs.si, matjaz.svagan@dz-rs.si, davorin.tercon@dz-rs.si,
vili.trofenik@dz-rs.si, cveta.zalokar-orazem@dz-rs.si, aurelio.juri@dz-rs.si,
bojan.kontic@dz-rs.si, breda.pecan@dz-rs.si, dusan.kumer@dz-rs.si,
feri.horvat@dz-rs.si, janko.veber@dz-rs.si, majda.potrata@dz-rs.si,
matjaz.han@dz-rs.si, miran.potrc@dz-rs.si, samo.bevk@dz-rs.si, alojz.sok@nsi.si,
franc.capuder@dz-rs.si, jozef.horvat@dz-rs.si, anton.kokalj@dz-rs.si,
drago.koren@dz-rs.si, mojca.kucler-dolinar@dz-rs.si, martin.mikolic@dz-rs.si,
ciril.testen@dz-rs.si, marjetka.uhan@dz-rs.si, jakob.presecnik@dz-rs.si,
josip.bajc@dz-rs.si, stanislav.brencic@dz-rs.si, kristijan.janc@dz-rs.si,
franc.kangler@dz-rs.si, janez.kramberger@dz-rs.si, mihael.prevc@dz-rs.si,
zmago.jelincic@dz-rs.si, bogdan.barovic@dz-rs.si, saso.pece@dz-rs.si,
srecko.prijatelj@dz-rs.si, bostjan.zagorac@dz-rs.si, barbara.zgajner@dz-rs.si,
franc.znidarsic@dz-rs.si, ivan.jelen@dz-rs.si, vasja.klavora@dz-rs.si,
vili.rezman@dz-rs.si, roberto.battelli@dz-rs.si, maria.pozsonec@dz-rs.si

Priloga B: Komentarji poslank in poslancev pri odgovarjanju na zastavljeno vprašanje. Imena in priimki poslank in poslancev niso navedeni.

Raziskava februar 2004:

1. Podpiram – ob predpostavki zagaraniranosti tajnosti glasovanja
2. Ob predlogu vladnega zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o volitvah, smo v ZLSD podpirali tudi uvedbo elektronskih volitev. Ob mnogih pomislekih, ki so jih imeli v opoziciji, pa smo soglašali, da se elektronske volitve lahko uvedejo vsaj poskusno, na posameznih voliščih. Kot veste, zakon ni dobil 2/3 večine.
3. Izvedbo elektronskih volitev ne podpiram. Osnovni razlog je v praktično namogočem nadzoru nad korektnostjo izvedenih volitev in možnostjo zlorab pri glasovanju in s tem prireditvi rezultatov volitev. Sicer podpiram čim večjo uveljavitev in širitev uporabe elektronskega načina komunikacij in uporabe sodobnih tehnologij.
4. Uvedbo elektronskih volitev podpiram, a le če bodo zagotovljeni vsi varnostni pogoji.
5. Obnašanje države in nekaterih »evropskih« poslancev (kritiziranje predloga SMS, da naj bi že letos uvedli e-volitve) kaže na to, da se nam (njim) ne mudi nikamor. Razlog naj bi bil ta, da to v Evropi še ni praksa. Očitno je spodaj napisan rek kar pravšnji: » bolje prvi na vasi, kot zadnji v mestu«
6. Zaradi možnosti goljufij in manipulacij NE podpiram elektronskih volitev. Vsaj še naslednjih deset let ne.
7. Načeloma vpeljavo elektronskih volitev podpiram, vendar bi za to morali izpolniti nekaj temeljnih pogojev: izbrati sistem, ki bi dopuščal najmanj možnih napak in v prvi vrsti zagotovili volilcu tajnost njegove izbire, dovolj dobra in pravočasna navodila za potek volitev po novem, zmanjšati odpor pred novostjo in nezaupljivostjo zlasti starejših, kar bi utegnilo vplivati na volilno udeležbo.
8. Uvajanje elektronskih volitev podpiram, saj ocenjujem, da je vsaka novost proces, ki postane resničnost šele takrat, ko se z novostjo sprijazni zadosti uporabnikov. Brez začetka pa nikoli ni tudi konca, takega ali drugačnega.

9. Podpiram s pogojem, da se pred vpeljavo zagotovi tehnično zadovoljiv/preprost sistem za večino volivcev in do največje mere zavaruje varnost podatkov in prepreči možnost zlorabe.
10. Ne podpiram - goljufija bo imela na stežaj odprta vrata!

Raziskava september / oktober 2005:

1. Volitev po internetu v RS ne podpiram, ker so volitve neke vrste praznik in je potrebno na ta dan oditi na volitve oz. volišče in tam opraviti svojo dolžnost. Podpiram pa elektronsko glasovanje za volilce v tujini in sicer iz tehničnih razlogov - zaradi oddaljenosti.
2. Dokler ni popolne varnosti glede zlorab interneta in morebitnih volitev preko njega Ne podpiram predloga!
3. Ne podpiram !!! zaupam klasičnemu sistemu !!!! hekerji so sposobni marsikaj urediti !!!!
4. Elektronskih volitev ne podpiram, če gre za edini način - metodo volitev. Razlogi so naslednji: - prvič, problem dostopnosti za vse volivce in volivke, ki bo vsaj še nekaj let onemogočal elektronske volitve za vse, kar bi zmanjšalo tako udeležbo in s tem neposrednost demokracije - drugič, problem tajnosti, ki kljub "kodiranju" ne omogoča popolne tajnosti, kot je to v primeru volitev za zastrto volilno zaveso.
5. Če gre za alternativno, dodatno metodo voljenja, elektronske volitve podpiramo. To je sicer povezano z dodatnimi stroški, vendar ti opravičujejo povečanje stopnje neposredne demokracije.
6. Seveda podpiram elektronske volitve. Glede na to, da postaja elektronsko bančništvo in vse E-poslovanje že standard se mi zdi pravzaprav absurdno, da ne razmislimo o možnosti uvedbe E-volitev. Nenazadnje bi odpadle vse težave v zvezi z glasovanjem po pošti, v zvezi s krajem bivanja na dan volitev.....
7. Deloma podpiram. Deloma pa zato, ker mi še ni predstavljen sistem oziroma pravila. Če so ta jasna in varna, seveda podpiram. A za enkrat mi postopek še ni predstavljen.
8. Ne podpiram elektronskih volitev, ker zaenkrat se ni možno zagotoviti:
9. dostopnosti vseh za tak način glasovanja 2. tajnosti takšnih volitev 3. učinkovite kontrole nad zlorabami (glasovanje v imenu drugih)

10. Kot sem že enkrat napisal, jih podpiram, a le pod pogoji dostopnosti vsem in absolutne tajnosti
11. Ne podpiram elektronskega glasovanja. Vzrok je v prevelikih možnostih zlorab in manjših nadzora.
12. Zahvaljujem se Vam za postavljeno vprašanje in Vam sporočam, da v nobenem primeru ne podpiram uvedbe elektronskih volitev, ker sem mnenja, da je vse preveč odprtih vprašanj, predvsem z vidika varnosti ! Vsekakor pa je neposredno odločanje na voliščih v prisotnosti in pod nadzorom članov volilnih odborov povsem ustrezno in zadovoljivo ! Vsekakor pa se tisti, ki se jim ne ljubi na volišče pač zavestno odpovedo svoje pravice !?
13. Predpogoj je uvedba zaupnega (varnega z avtentikacijo) ePoslovanja (eServices = eHealth, ePay, eGov, .. e..). Še najprimerneje (najceneje) preko (na osnovi) res dobre bančne aplikacije. Tako so npr. naredili v Estoniji in po nemških deželah. Na osnovi te "infrastrukture" pa je le potrebno izdelati aplikacijo za eVolitve, ki jo pregledajo in zapečatijo strokovnjaki pozicije in opozicije, da bi bilo zaupanje v sistem doseženo. Potem pa je samo vprašanje same fizične izvedbe eVolitev: na pravih voliščih z eVoljenjem ali pa kar (virtualno) od kjerkoli (preko spleta). Z bimetrijo bi lahko zagotovili še enoumno identifikacijo volilca - saj bomo morali imeti biopotne liste. Tako hitro za tako veliko množico ne bo šlo. Lahko pa bi zadeva za začetek potekala elektronsko na sedanjih voliščih. Vsak volilec bi imel (varno) "čip" kartico. Sistem bi preveril volilca ob prisotnosti volilnega odbora in volilec bi z nekaj koraki na zaslonu na dotik volil. Take volitve so lahko bolj poštene od sedanjih, ko se volilec niti ne podpiše v volilni imenik. Glede tega smo veliki unikum. Celo iz Ruskih in Bolgarskih volišč sem videl kako volilec prekriža prostor kjer je vpisan na volilnem seznamu. No elektronske volitve bodo preprečile prekladanje lističev, glasovanje za volilce, ki niso prišli glasovat (in vpisovanje njihove prisotnosti v volilne sezname) in še kaj! Osnova za eVolitve mora biti uporabna tudi za vsa ostala ePoslovanja. Oziroma obratno. Torej sem za čimprejšnjo uvedbo eVolitev, ki so in morajo biti le ena od aplikacij ePoslovanja z občani, v gospodarstvu, v medsebojnem komuniciranju.